

EK_1980_6

EESTI KIRIK

EESTI KIRIK

30. aastakäik

November-detsember 1980

Nr. 6

Mis te arvate Kristusest?

RICHARD KOOLMEISTER

Mt. 22:42

Iga aja inimesel on oma pilt milles ta näeb oma arusaamisi kujutatult. Abitult seisame koopaelanike maalingute ees püüdes neid oma aja arvamiste järele tõlgendada. Hilisemad kunstiloomingud on meil vahest kergem mõista, eriti siis kui laseme endid asjatundjate juhtimisel õpetada. Aga nüüd on ju kahjuks nõnda, et paljud uued õpetused valmistavad meile raskusi, eriti siis, kus usulistele motiividele, piltidele, antakse ühiskondliku (sotsiaalse) või poliitilise tõlgenduse.

Üheks niisuguseks palju vaieldavaks usuliseks motiiviks on ülevõtte Tallinna Niguliste kiriku kapp-altari maalingust, valmistatud viiesaja aasta eest Lüübeki meistri Hermen Rode poolt. Pilt kujutab püha Nikolaust päästmas merehädalisi. Laeva lipul on Tallinna ilnna ja mustapeade vennaskonna vapid. Seega Püha Nikolaus päästab merehädas viibivaid Tallinna meremehi (kaupmehi). Pilt on pärit ajajärgust, mil ka meie kodumaal peeti Nikolaust

Püha Nikolaus

SISUKORD:

R. Koolmeister, Mis te arvate Kristusest	193
U. Schultz, tähed	195
L. A. Parlo, Arm laotab tiibu	196
Peapiiskopi läkitus	197
E. Lootsma, Et teie rõõm oleks täielik	199
A. Plötzsch, Jõulud	200
U. Plank, Jõuluõhtul	201
Juudi tarkus	204, 224
R. Koolmeister, Liturgiline vabadus ja sundus	205
E. V. Saks, Eestlasest Põhja-Eesti piiskop a. 1298	209
J. Maior, Kõiksuse Looja — meie Isa	210
E. Romot, Inimene ja haud	211
Alalhoidlikud sulased	212
Kirikupäevad ESTO-80 ajal	215
EELK Kirikukongressi otsus	217
Evangeeliumi pidu roomaaegsetes areenides	218
K. Veem, Usuteadusliku Instituudi tegevusest	220
Johannes Aavik ja Eesti Piibel 1968 — E. Kõpp	221
EK peatoimetaja R. Koolmeister 75 a. — E. Kõpp	225
K. Tammar 80 a. — K. Lipping	229
E. Kuuskme 75 a. — R. Koolmeister	230
E. Kuningas, Kas 99 või 1?	231
L. Pütsep, Vaimulik kõne	234
R. Kiviranna, Apostliku usutunnistuse tõed meie hinge	237

Kaas: ESTO-80 Stockholm

Foto Rein Välme

SIHTASUTUS EESTI VAIMULIK RAAMAT

Box 450 74

S-104 30 Stockholm 45, Sweden

Postgiro 44 42 62—0

Pank: Svenska Handelsbanken

Eesti Kirik Nr. 6—1980 ISSN 0422-7026

Vastutav väljaandja (ansvarig utgivare): piiskop Sven Danell

Peatoimetaja: praost teol. lic. Richard Koolmeister

Aadress, Mandelblomsgatan 15, S-722-25 Västerås, Sweden

Majandusjuhataja: rer.oec. Voldemar Palm. Aadr. Box 450.74. S-104 30 Stockholm

Arostryck Uppsala 1980

meremeeste ja laste kaitsepühakuks. Aga on ju maid ja rahvaid, kus ta seda on veel praegultki ning eriti jõuluajal esile tõstetud. Põhjuseks miks me täna selle jõulumotiivi juures peatume on ju küsimus: Mis te arvate Kristusest, kelle poeg ta on?

Me võime ka teisiti küsida: Mida tähendab Kristus veel tänapäeva inimestele? Ja muidugi ka puht isiklik küsimus: Mida sina arvad Jeesusest?

*

Niguliste kiriku altari saatus on olnud väga imelik. Kui keskajal altar kirikusse püstitati, siis oli see suureks elamuseks. Väliselt oli altar võimas ning oma maalingute, kujude ja mitmesuguste värvide, eriti kuldse tagapõhja tõttu haarav.

Aga ka kogu piltide seeria Jeesuse, Maarja, apostlite ja pühakute elust — oli kirikulistele abiks, et koondada oma mõtteid usuliseks vaatluseks (kontemplatsiooniks). Kõikide silmad olid pööratud altari poole, et saada rahu oma rahutusse südamesse ning leida tõsisest rõõmu rõõmuvaeses maailmas. Aga aeg möödus. Altar tuhmus ning inimeste mõtted, arusaamised ja tõekspidamised muutusid koos usupuhastusaja mõjudega. Altari asemele tuli kantsel. Jutlus asendas altariliturgiat (ohvriteenistust). Ja nii viidi tiib-altar Antoniuse kabelisse, kuhu varem oli paigutatud surmatantsu maal ja muidki kiriklikke esemeid (altareid, vappe jne.). Altarile toodi nüüd maaling, mis kujutas ristilöödud Kristust.

Selle välise muudatusega toimus

ka muudatus inimestes. Tulemuseks oli võõrdumine altarist ja altarisakramendist (armulauast). Asemele tuli usk kuulutatud sõnase, evangeeliumisse. Inimene saab õndsaks Sõna läbi!

Nii möödus jälle sajand sajandi peale ning muutus inimenegi. Tekkis uus arusaamine altarist ja selle mõttest. Vana altar toodi tagasi ja paigutati oma endisele kohale. Maaling Kristusest aga viidi omakorda Antoniuse kabelisse. Vana altar aga vajas aega, et sellega harjuda. Paljud ei harjunudki.

Aga siis tuli sõda. Altar viidi hoiule ning asendati taas Kristuse pildiga.

Ja siis tuli katastroof. Kirik hävis. Hävis kõik kuhu tuleleegid ligi pääsesid. Aga otse ime kombel rauges tuli altari ees. Ent nüüd oli hilja. Kirik ja altar ei olnud enam kasutamiskõlblikud.

See oli tookord aastal 1944. Nüüd oma hilisemate tähelepanekutega olen märganud kuidas tänapäeva maailmas on paljudel tekkinud eriline vajadus tulla altari juure, mille nad ise või teised on ära põletanud.

Nii mõnigi on kogenud kuidas kõik on kujunenud mõttetuks, kuidas üks tugipunkt teise järele on ära võetud, kuidas ta on jäänud viimselt üksi keset rahutut, ruttavat ja kärarikst ümbrust, kus kellegil ei ole aega ei enda ega ka mitte teiste jaoks. Just selles maailmapildis näeme kuidas väga paljud, eriti noored, otsivad paika või kohta, kus nad saaksid olla vaikus, kus nad saaksid koondada oma mõtteid, et näha enda elu ja olukorda.

See on imelik aeg mil me elame. Prantsusmaal, aga ka mujal, on kohti kuhu kümned tuhanded noored tulevad kokku ühe ja sama sooviga: leida iseennast, leida oma elule mõtet ja ülesannet! Ja seda kõike just tänapäeva maailmas.

*

Paljud küsivad meie ajal: Kas me ei vaja vahest uut elustiili?

Elame ju maailmas kus valitseb

- * rikkuse kõrval vaesus,
- * külluse kõrval puudus,
- * vabaduse kõrval orjus,
- * rahu kõrval sõda,
- * õigluse kõrval ülekohtus,
- * rõõmu kõrval kurvastus!

Mida teha?

Kuidas elada selles maailmas?

Kõigis selles otsingus püütakse uuesti avastada evangeeliumi, püütakse selgusele jõuda küsimuses mida veel tähendab meile Kristus. Mitte ainult mida me arvame Kristusest vaid palju enam milline koht on temal meie elus, meie mõtlemistes kui ka tegutsemistes.

Ei ole ju kahtlust, et niisuguses otsimises tehakse palju vigu. Ent seejuures ei tule unustada ühte, et kõik need katsed on viimselt ju siiralt mõeldud. Otsitakse uut elustiili kusjuures paljudele on Jeesus

eeskujuks eriti tema evangeelium meieaegses sotsiaalses tõlgenduses. Aga nüüd on Jeesuse evangeelium midagi enam.

*

Kui tänapäeval räägitakse uuest elustiilist, siis mõteldakse enamasti selle all elu standardi muutmist (parandamist). Arvatakse nõnda, et elutase (elustandard) peaks olema ühtlane kogu maailmas ja kõikide inimeste juures.

Kõigi nende nõuete juures unustatakse elu kvaliteedi nõuet, elu väärtuse tungivat nõuet. Aga just see on millele evangeelium paneb rõhku: Elu on enam kui toidus, elu on enam kui riided, elu on enam kui vara!

Pilt laevast ja päästjast tuletab just jõulukuulutuse tuuma meele: päästmist surevast maailmast, päästmist surevast elust! Heida üle parda kõik, mis takistab päästmist! Usalda päästjat!

See päästmise kuulutus käib ka meie kohta. Ka meie rahvale on määratud jõlukuulutus:

"Vaata ma kuulutan teile suurt rõõmu, mis saab osaks kõigele rahvale: sest teil on täna Taaveti linnas sündinud Önnistegija, kes on Issand Kristus!"

UNO SCHULTZ

tähed

öö heledas pimeduses

olete te

ja aistate maad

just nagu siis

kui teie hellade silmade vaikuses

— ma tean te räägitegi meile

sellest

oma igikestvas keeles —

sündis Kristus

1978

ARM LAOTAB TIIBU

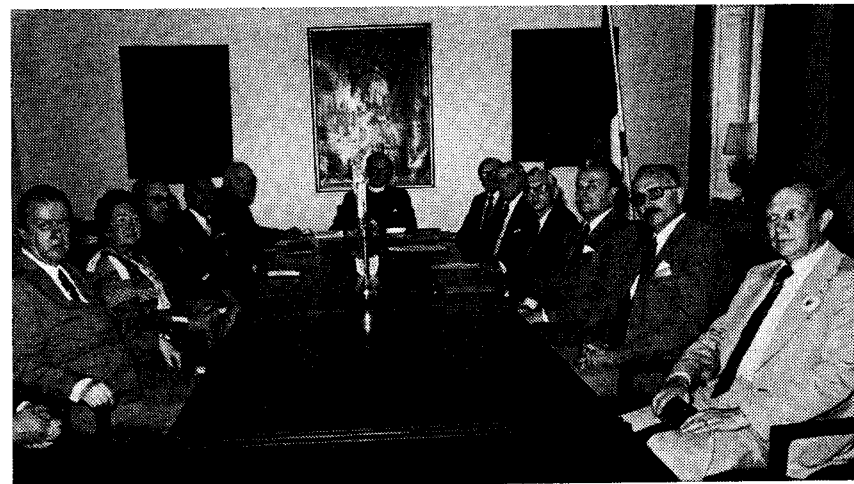
Õnnis, püha õhtu,
vaikselt saabunud,
inglitiivus laskud
R a h u s õ n a g a.

Suurim kink
antud taevast:
Lapsukene
T u l e l ä i t j a k s
pimedusevaevas
ägavale rahvale.

Arm laotab tiibu
inimhinges —
Tuim süda
avanemas palves.

Ar m a s t u s e t u l i
sõimest
kiiri heidab,
Valgust läidab
maisel teel rändurile
pimedaski öös.

Õnnis püha õhtu,
vaikselt saabud,
inglitiivul laskud
R a h u s õ n a g a.

EELK Peapiiskopliku Nõukogu koosolekult Stockholmis 10. VII 1980. Vasakult peasekr. E. Rüdala, Ellinor Nurmik, abipraost T. Pöld, assessor E. Tõldsepp, piiskop K. Raudsepp, peapiiskop K. Veem, praost J. Taul, prof. A. Võõbus, abipraost T. Nõmik, V. Piirsalu, assessorid I. Paljak ja V. Mänd.

Peapiiskopi läkitus

ESTO-80 lõpujumalateenistusel 13.7.1980 Stockholmi Jakobi kirikus

Jumala Isa, ja Poja, Ja Püha Vaimu nimel: "Ma tänan Jumalat ta õiguse eest ja toon kiitust Kõigekõrgema nimele!" ... "Sellepärast ilutseb mu süda ja m tänan teda oma lauludega" L. 7:18 ja 28:7.

Kolmandate Ülemaailmsete Eesti Päevade lõpujumalateenistusel tunnistame tänumeeli, et Jumal on neid päevi imeliselt hoidnud ja õnnisanud. Meie palveks on, et nende päevade õnnistus kanduks edasi ka neile, kes ei saanud kohal olla.

Kogesime, et vaatamata ilmatedetele, mis aina kuulutasid vihmalanguid, päike meie päevi kuldadas. Kuigi valede vihased nooled

olid sihitud ja lastud meie suunas, nad ei tabanud meid, vaid laskjaid endid.

Esto-80 andis mitmeid vastuseid meie nendele küsimustele, millele otsime kogu aeg vastust. Saime uut julgustust nähes ja kuuldes, kuidas eesti lapsed ja noored sirguvad gaididena ja skautidena, harrastavad kõrgeklassilist kehakultuuri maailmaklassi kuuluvate eestlaste juhatusel, indlevad elurõõmu rah-

vatantsus, teostavad rahvuskongressil vastuvõetud resolutsioone omaalgatuslikes demonstratsioonides ning võitluses inimõiguste ja rahvaste enesemääramisõiguse eest, mille sügavtõsist toimet mitmekesistab nooruslikult vaimukas huumor.

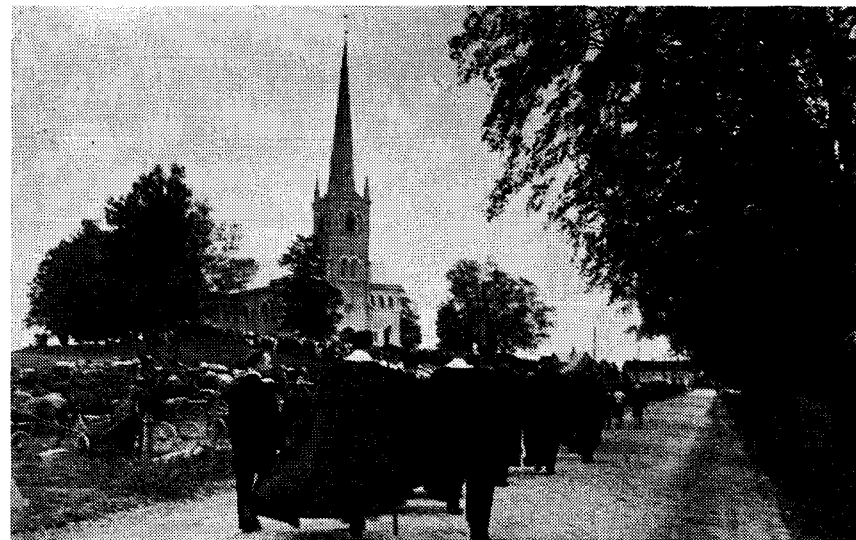
Vabadusmarsi sini-must-valge lipupudemere ja praegu veel üle Stockholmist lehvivate eesti rahvuslippude rõsiasjast lähtudes avaldan ma kõikide, kõikide tunnustust ja tänu Esto-80 peakomiteele ja tema teovõimsale ning sihikindlale esimehele Rischard Norvellile. Töö kiidab tegijat enam kui sõnad seda suudavad, kuid tänusõnade ütlemine siin sellel kohal rõhutab vahet siiski tunnetatud tänu sügavust. Andsite paljudele elamuse sellest, et *kuulumine eesti rahva ridadesse on eestlase elu suurim au ja uhkus.*

Eesti hümn lõpeb põhjendatult palvega Jumala poole. Ja mitte asjata kostis Jumala püha nimi ikka ja jälle sõnavõttudes, kõnedes ja manifestatsioonid. "Eesti rahvas, sa tõused Jumalaga või sa kaod ilma Jumalata" — nõnda lausus prohvetlikult Villem Reiman omal ajal. "Miks ei peaks me kinnitama usku kui hommik alles ees. Me usk jääb!", kõlas võimsalt laulupeol lauldud kantaadis. Rahvas ja tema usk kuuluvad lahutamatu ühte.

Kirikukongressi 73 ametlikku esinajat andsid veenva tunnistuse selle kohta, et elame alusel, mis seati I kirikukongressil 31.5.—1.6.1917 Tartus, kus otsustati, et kirik korraldatakse ümber vabaks rahvakirikuks. See tähendab tänapäeval, et meie ei olene kirikuna ühestki riigist, vaid ainult oma liikmete usust Jeesusesse Kristusesse ja sellest, kui tegelikult, elavalt ja aktiivselt eestlane usus elab. See tähendab ka seda, et kuigi ideoloogiate tuuled üle maailma vinguvad, kirik elab ainult Jumala Püha Vaimu tuulest ja mida see esile kutsub inimhinges. Sellisena ja mitte teisiti kasutab Eesti Evangeeliumi Luteri Usu Kirik oma sõna- ja hääleõigust ülemaalistel foorumitel.

Sellega seoses läkitan ma oma tänu ja tunnustuse tegevuses olevatele jõududele meie kogudustes eriti seal, kui ei ole õpetajat kohal. Koguduste juhatuste ja nõukogu liikmete ustavuse tõttu on nii mõnigi kogudus püsinud elavana. Kirikukongressi ja Peapiiskopliku nõukogu heakskiitmisel võttis konsistooriumi täiskogu vastu "Õpetajate abiliste seadluse" ja "Usuteadusliku Instituudi põhikirja". Kutsugu Issand ise töötajaid: "Paluge siis lõikuse Issandat, et ta läkitaks töötajaid välja lõikusele". Mt. 9:38.

Konrad Veem
EELK peapiiskop

Rongkäik õp. E. Lootsma installatsiooni puhul Rõngus 1936 piiskop H.B. Rahamäe poolt

Et teie rõõm oleks täielik

ERNST LOOTSMA

Jõulud on rõõmsad pühad. Miljooneid kodusid täidavad nad rõõmuga, millist vaevalt tunneme ühelgi teisel aastaajal. See rõõm on põhjustatud mitmesugustest asjaoludest, — Jõuludeks tulevad koju eemalviibivad perekonnaliikmed, tulevad külla omaksed ja lähedased sõbrad, jõulukaardid toovad tervitusi lähedalt ja kaugelt, anname üle ja võtame vastu väikseid kingitusi, kaunis jõulumuusika heliseb kõrvus ja südameis... Kõik see ja palju muud toob soojust, helgust ja rõõmu igale elavale hingele.

Kuid kogu see meeldiv ärevus, pühitsemine ja rõõmutsemine on ainult inimlik ja mööduv panus jõu-

lude tõelisele suursündmusele. Jõulude ülemaine jumalik element on Jeesus Kristus, kelle sündi nad märgivad, hüüdes kogu maailmale: "ma kuulutan teile suurt rõõmu... teile on sündinud täna Õn-nistegija, kes on Issand Kristus!" Jõuluõöl sai Jeesuses Kristuses Jumal ise inimeseks, et päästa inimest ta õelusest, lootusetusest, patust, surmast, — kõigest, mis takistab inimest elamast rikast ja rõõmsat elu.

Maised rõõmud on piiratud ja mööduvad. Jõulurõõmul pole piire. Keegi pole nii rikas, et jõulud ei võiks teda rikkamaks teha ja keegi pole nii vaene ja troostitu, et jõulud ei suudaks teda rõõmsamaks

teha. Jumal ei tee vahet inimeste vahel. Tema armastus ja arm, Jeesuses Kristuses, nähtavaks saanud Petlemas ja Kolgatal, hõlmab kõiki, kõige õelamat ja kõige õilsamat, kõiki, kes alandlikus usus Temale oma südame avavad ja Teda järgivad.

Taevalaotused avanuvad neile ja nad näevad Isa taevas, kes rahuldab kõik nende vajadused, kuuleb nende palveid, andestab nende pattud. Nende rõõm on täielik. Kurbus ja ohkamine põgenevad ära, igavene rõõm on nende peal.

JÕULUD

*Õõ on sügav. Tee on pikk.
Me rändame pimedas ajas.*

*Me läheme edasi samm-sammult
käib kaasas meie sünge raske-
meelsus.^{aga}*

*See nutab meis, ja ohkab ning
kaebleb.
Süda on haige ja surmani kurb.*

*Teekond, jah, on raske ja pikk.
Oleme üksi, ja meil on hirm.*

*Me läheme — kuhu? Valguse
millest ingel rääkis tol ööl.^{poole.}*

*Sest kusagil maailma ääres
on asemeke asumis küll,*

*kus Jumal ennast lapsena andis
tol ööl,
et rahutu süda siin rahule saaks.*

Arno Pötzsch
»Was Leben ist, weiss Gott allein«
Tõlge saksa keelest E.J.K.

»Kuldleer» Rõngus 1. VII 1979. Praost Eduard Kalda

Jõuluõhtul

UNO PLANK

Lk 2:11

Nagu iga päev meie elus, nii võib mõjuda ka jõulupüha erinevalt. Ühtedes äratav ta lapsepõlve mälestusi. Teistes kurbi ja traagilisi sündmusi mis suurenevad sellel pühal aina üksildusest. Kolmandatele on jõulud nii proosalised, et nende saabumine ei riku mingil määral nende igapäevase elu rütmimist ja rutiini. Minu silmade ette sattus hiljuti kunstnik Marlene Reideli puulõige Jeesuse sünnikoopast. Kui hoopis lihtsalt kujutab kunstnik seda. Selles pole kulda ega karda, ei põlevaid küünlaid ega igavese tule lampisid mis täidavad Jeesuse sünnikoobast tänapäeval. Kunstniku

poolt kujutatud laudas või koopas piiravad Jeesuslapse sõime külmad kaljumüürid. Need on kui sümbolid külmast ja kivisest inimmaailmast milles sündis Jeesus. Kalju prao vahelt tungib koopasse jõulutähe valgust. Kolm hommikumaatarka kummardavad sündinud Jeesuslast. Nende näod ilmutavad rõõmu, sest tolleaja teadlaste ennustus oli siin nende ees olevas lapsukeses täide läinud. Kui sünnib maailma uus elu, siis imetletakse seda uut elu, seda uue "elu imet." Hommikumaatargad tegid aga rohkem. Nad kummardasid seda uut elu.

Nii mõnedki arvavad, et jõulud on lihtsalt meeldiv vaheldus meie igapäevases elus.

Keset oma elu müsteeriumi oleme sageli imestunud, mida jõulud õieti tähendavad?

Vastuse sellele on andnud Jumal meile müsteeriumiga — Jeesuslapse sünni müsteeriumiga. Jumal läkitas oma Poja maailma mis põleb pidevalt vaenust. Maailma, mis peab hellust ja kaastunnet nõrkuseks ning armastuse ülimaks rumaluseks.

Ometi tuletab meile jõulude reaalsus meelde, et Jumal on targem kui inimesed, et Jumala nõrkus on tugevam kui kõikide maailmatarkade tugevus kokku.

Jeesuslapse sünni vaeses ja lihtsas laudas, mille seinteks olid kaljud, sümboliseerib selgelt nii tolle kui ka praeguse aja inimeste elukäsitlust ja mõttemaailma kus lahkheid eraldavad noori ja vanu, ida ja läant, lõuna- ja põhjapoolset maa-kerat. Viimselt ka inimest ja Jumalat.

Meie tunneme neid lahkhelisid, võitlusi, vaenulikkust ja brutaalsust millest päevauudised pajatavad iga päev. Tänapäeval sünnib miljonid lapsi samades tingimustes nagu sündis Jeesuslaps. Neid sünnib põgeniku teekonnal, vanglates, näljas ning looduskatastroofides. Nii sobib taavalik laps Jeesus väga hästi tänapäeva maailma piltidesse, mis on ümbritsetud pakside inimpatu müüridega.

Hommikumaa targad otsisid sellest lunastust. Otsisid "valgust" mis juhiks välja patu müüridest. Seda nad leidsid Jeesuslapse keda nad andunult kummardasid.

Kas sellest on aga küllalt, et teda kummardada?

Jõulutähe valgus kunstnik Reideli puulõikel viitab selle lapse ainulaadsusele, keda me sageli 'nägevate silmadega' ei näe.

Nii nagu Heroodes nägi temas võimu võistlejat, nii nägid juudi rabid temas jumalapiilkajat. Ning rahvas nägi temas ainult imetegijat.

Tänapäeval peavad paljud teda »õilsaks kommunistiks», Gandhi eelkäijaks, moraalseks kangelaseks või vagaks unistajaks. Seejuures ei kummardata teda kaugeltki mitte. Kummardada saab Jeesuslast ainult siis, kui temas nähakse »Jumala olemise täiust ihulikult» (Kol. 2:9), nagu ütleb apostel Paulus ja kus usutakse et Naatsareti Jeesus elas, kannatas, suri ja tõusis üles selleks, et maailma päästa Jumalale.

Inimese elu vajab päästjat juba sünnist peale kes teda Jumalaga ühendab. Teisiti ei saa meie elu parandada. Jõulud ei ole mingi müüt, traditsioon ega unistus. Jõulud on hiilgav reaalsus. Jumal kehastas oma armastust inimkonna vastu Jeesuslapses.

Seda jumalikku armastust ei saa meie mõõta ega võrrelda maise inimlapse armastusega mille kohta ütleb Argentiina rahvasõna: "Lastel armastus on kui vesi korvis."

Petlema sõimes oleva lapse armastus on piiritu ja lõppematu. Tema armastus suudab ja aitab võita muresid, andestada eksimusi ja süüid. Võib peletada surmahirmu, võtta kurjusel, enesearmastusel ja egoismil ta tõukejõu, võib kaotada kõrkuse ja uhkuse. Kõige selle võitmi-

Seabroki kog. õp. juubeli puhul 16. III 1980. 1. rida: J. Põldma, E. Müido, õpetaja Philip Tammaru, piiskop K. Raudsepp, H. Keerdoja, A. Järve, A. Proso, E. Voo-
rand; 2. rida: P. Märsk, E. Reinvald, V. Yllö, H. Virunurm, A. Torop, A. Ooselg
A. Keero
Foto A. Vilms

seks on Jumal teinud inimkonnale kingituse Jeesuslapses.

See kink võib panna kingisaaja südames helisema jõulukellad ja tuua sinna säravat armastust. Võib lohtutada üksildast, võib anda lootust neile, kes elavad elu ääremail. See on suurim kõigist jõulukinkidest.

Jõulude ajal jagame üksteisele kinke. Sageli teeb meile muret, mida peaksime kinkima? Kas olete aga kunagi võtnud kinkide nimekirja andestust, leplikkust ja üksteise mõistmist?

Millise õnnistuse osaliseks võib küll saada kinkija ise kui ka kingisaaja kui hing võib osa saada andestuse ja lepituse ning armastuse kingist!

Meie, kes nimetame endid kristlasteks, oleme kõik võimelised kinkima üksteisele andestuse, leplikuse ja armastuse kinki. Kas olete mõtelnud sellele? Olete mõtelnud armastuse peale? Kogu maailm kannatab armastuse puuduse all. Nõudmine armastuse järele on palju suurem kui seda on anda. Meie eestlaste hulgake vabas maailmas seisab tihti nii sisemiselt kui ka väliselt lõhestatult Petlema sõime juures. Meil on sageli puudus omavahel Jumala leplikkuse ja armastuse vaimust. Meid lahutavad paguluses sageli üksteisest eelarvamused, isiklik sallimatus ja kadendus. Meie, eestlaste hulgas ei puudu ka enese tähtsaks, kõrgeks ja suureks pidamine.

Kuid pidagem meeles, et mida kõrgem on mägi, seda elutum on ta tipp! Kõrge mäe tipus pole muud kui jää ja lumi. Seal ei ole elu ega õitse ükski lill.

Meie ei suuda kinkida armastust küll kogu maailmale. Küll aga saame seda kinkida meie omastele ja neile, kes on meie ümber ning sellele rahvale kellega oleme seotud veresideme läbi.

Leplikkus ja armastus on suurim kink mida üksteisele elus kinkida saame. Need on suurimad ja pühamad kingid mis avavad inimeste südamed üksteisele ja mis toovad õnnistust meie ellu.

”Teile on sündinud täna Önnistegija, kes on Issand Kristus.”

Inglid kuulutasid seda ka täna sulle ja mulle. Nende kuulutus teeb meid kõiki õdedeks ja vendadeks Issandas kes tohivad jagada oma taevase Isa imestusväärset kinki. Petlema sõim sai lüliliks mis sidus

Juudi tarkus

Traditsioon on aiaks käsuõpetuse ümber.

Rabi Akiva (Isade mõtteõrad 3:17)

Ära tee aeda tähtsamaks kui see, mis selles on.

Midrasch, Genesis rabba 19:3

Maja tunnistab ehitusmeistrilt, kangas kudujast, uks puusepast. Maailm tunnistab juba ainult olemasolu tõttu loojast — Jumalast.

Rabi Akiva (Midrasch, Temura 3)

Ei ole küllaldane inimest ainult manitseda, et ta ennast parandaks. Aita teda ka!

Koretzi rabi

kadunud maailma armastava Jumalaga. Petlema sõimes sündinud Jumala armastus peaks siduma ka meie kõikide südameid üksteisega. Jõuluõhtul võtab ingel inimkonna käest kinni ja juhatab teda Petlema sõimes Jeesuslapses ilmunud Jumala armastuse juurde. Kui inimene pole võimeline ja tahteline seal enesest mahapanema vaenu, sallimatust, leppimatust, võimuahnust, uhkust ja oma enese isekat ”mina”, siis pole selles süüdi Jumal, sest Jumal ei saa enam rohkemat inimese kasuks teha kui ta teeb jõuluõöl Petelmas. Jõulud algasid Jumala südames ja nad jõuavad oma täiusele alles siis, kui nad on jõudnud ja ulatunud ka inimese südamesse. Seepärast:
Hing nüüd hõiskab eluõös,
Jõuluinglitega koos
Oled Petlemasse teel,
Arm sind ootab, otsib veel (Abel)

Otsegu silmade ees hoitud käsi võib varjata suurima mäe, nõnda takistab igapäevane elu meid nägemast maailma tõelist hiilgust ja sära.

Nachman Bratslavist

*

Kui ma palvetan, siis ma palvetan kiiresti, sest see olen mina, kes kõneleb Jumalaga. Kui ma õpin käsuõpetust, siis ma loen pikka-misi, sest see on Jumal, kes kõneleb minuga.

*

Liturgiline vabadus ja sundus

RICHARD KOOLMEISTER

Eesti kirikus kehtib põhimõte: *Jumalateenistuste ja kiriklike talituste toimetamisel tuleb rangelt jälgida EELK Agendat*.¹ ”Jumalateenistustes ja kiriklikel talitustel tuleb täielikult ja täpselt jälgida meie kiriku oma liturgia käiku ning säilitada kodumaa kirikus kehtinud kombeid. Sisemise ühtluse säilitamiseks ning osaduse süvendamiseks kaasmaalaste vahel meie praeguses olukorras tuleb seda, ka ilmalike koguduseliikmete ringist kuuldavale tulnud soovi, tõsiselt hinnata.” (Joh. Köpp)² Millega on taoline nõue põhjendatud? Miks kohustuslik aga mitte vaba liturgia?

Eesti kiriku liturgiline³ pärandus on üldiselt väga vähe tuntud. Ja ometigi on meil olemas suhteliselt rikkalik ja väärtuslik aineistik. Aga kõik see vajab uurimist, läbitöötamist ja käsitamist, et mõista meie kiriku ühte olulisemaid avaldusvorme (jumalateenistusi ja ametitalitusi). Olgu siinkohal pisut käsitatud liturgilise vabaduse ja sunduse probleemi 1805. a. jumalateenistuse korra alusel⁴ kuni a. 1832 Agenda ilmumiseni, mil liturgilise vabaduse asemel tuli sunduslik kord.⁵ Eesti iseseisvuse ajal Agendat ei ilmunud. Oli tarvitalitustel veneaegne Agenda. Ilmus küll Agenda kavand jumalateenistuste osas, aga see oli ainult katseks kuna ametlik kehtivus puudus. Alles paguluses ilmus 1951. a.

uus Agenda millist ka meie kodumaal praegult kasutatakse.⁶ Agenda on eestkätt käsiraamat vaimulikele jumalateenistuste ja ametitalituste pidamiseks. Ent samaaegselt on see ka koguduse liikmete raamat avaldatud varem nn. ”Kodu ja kiriku raamat” ja hiljem lühendatud kujul lauluraamatus.⁷

Kui ilmus 1832. a. Agenda, siis leiti vajalik olevat kogudustele selgitada ”Agenda vastuvõtmise puhul” (8. okt. 1833), et ümbertöötatud kirikukord ei ole mitte uuendus, vaid on palju enam vana, ehtsa luterliku korra taastamine, mis ei ole küll kunagi täiesti tarvituselt ära jäetud. Samuti tuli julgustada kogudust usaldusele ja selle korra heale mõjule, mis nii hädasti on vajalik evangeelse usu väärikuse ja ühtluse pärast.⁸

Mis oli juhtunud? Milleks oli tarvis niisugust selgitust? Milleks oli vaja koguduse liikmeid julgustada, et meil on siin tegemist vanade traditsioonidega?

Veneaegse uus Agenda sissejuhatuses juhatakse tähelepanu sellele, et uue (1832. a.) Agenda aluseks on vana (1693. a.) Agenda, mis on nii nagu rootsi 1811. a. Käsiraamat vastavalt aja nõuetele ümbertöötatud vana rootsi käsiraamat, mis tugineb 1599, 1608 ja 1693 aastate väljaannetele.⁹

Sellel 1832. a. Agendal oli oma eelkäija, tuntud "vana Agenda" nime all. Eestimaa konsistooriumi ringkirjast (Tallinn, 28.III 1728) selgub, et 1728. a. on ilmunud Agenda teine parandatud väljaanne, mille eestikeelne eessõna tuli kogudustele kaks korda ette lugeda "südamlikuks manitsuseks ja äratuseks". Agendat oli võimalik saada pastor Eberhard Gutsleffi käest, kes tookord tegutses Eestimaa konsistooriumi kirjastuskassa juhina.

Vene valitsuse aja esimesel sajandil, mil kehtis küll rootsi 1686. a. kirikukord, muutus side sellega nõrgaks ja puudulikuks (ilmsesti vastava käsiraamatu vähesuse tõttu). Korduvalt oli Eestimaa konsistooriumil vajalik kehtivat kirikukorda meelega tuletada, nagu võõraste ja tundmatute isikute armulauale võtmise puhul, armulaualiste raamatu pidamise vajadusest jne.¹⁰

Eriti aga kadus jumalateenistuste pidamises senine kindel ja ühtlane kord. Keiserlik konsistoorium otsustas seda reguleerida ja sellepärast palus Eestimaa konsistoorium 1761. a. aprillikuu ringkirjaga õpetajaid saata memoriaali selle kohta, kuidas kohapeal jumalateenistusi peetakse.

Tulemuseks oli, et 1763. a. ilmus jumalateenistuste ühtlustamise otsustarbel keiserliku konsistooriumi poolt liturgiline kord.¹¹

Selle korra järgi tuli jumalateenistuse alguses lugeda ühte osa katekismusest ja lõpuks, kui armulaud ära jääb, pidada ülekuulamist (kateheesi). Usutunnistuse asemel tuli laulda kiituselaulu või "Au,

kiitus olgu igavest Kolmainu Jumalale." Armulaua puhul tuli pidada jumalateenistuse algul piht armulaualistega ning pärast kiituselaulu üldpiht. Pärast lõpulaulu loeb köster Meie Isa palvet.

Kuigi 1763. a. kehtestati jumalateenistuste ühtlustamiseks eelneetatud liturgiline kord, ei leidnud see tegelikult üldist heakskiitmist ega ka mitte rakendamist. Igal õpetajal oli endiselt oma liturgiline kord. 1686. a. kirikuseadus (p. II § 14) nägi küll ette ühtlast jumalateenistuse korda, kuid kuna Agenda puudus ja vaimulikud kasutasid käsitsi kirjutatud lehti, siis puudus ühtlus. Sellepärast tegi 1781. a. Eestimaa konsistoorium praostidele ülesandeks koos oma praostkonna õpetajatega kaaluda käsiraamatu väljaandmise küsimust ja esitada konsistooriumile vastavaid ettepanekuid, et nõndaviisi lõpuks lahendada Agenda küsimuse.¹²

Samasuguse ülesande ette oli seatud ka Liivimaa konsistoorium kus oli energiline ja teguvõimas kindralsuperintendent Karl Gottlob Sonntag (1765—1827), kes kuulus ka liturgiliste küsimuste lahendamiseks moodustatud komisjoni vene riigis.¹³ Selle komisjoni poolt väljatöötatud liturgiline kord anti justitiiskolleegeumi poolt välja kui ainukehtiva korra vene riigi luterlikes kirikutes. See väljaanne oli saksakeelne millele peatselt pidi järgnema eestikeelne tõlge.¹⁴

Selles liturgilises korras esinesid seisukohad ja ratsionalistlik vaim, mis vaitsesid tollajal ühes osas luterlikes kogudustes. Selles korras olid väga vähesed rituaalsed eeskirjad ära toodud. Üldreeglina

Usuteadusliku Instituudi kursus Rootsis juuli 1980. A. Viisamaa, L. Mänd, piiskop K. Raudsepp, peapiiskop K. Veem, prof. A. Võõbus, K. Pääsuke, J. Põld, praost T. Põld, H. Erendi, L. Körnas, A. Oja, E. Nurmik, Ulo Raiend, M. Öunapuu, prof. R. Toi, assessor E. Tõldsepp. Pildilt puuduvad F. Kello ja Th. Nõmmik

kehtis liturgilise vabaduse põhimõte, jättes igale õpetajale võimaluse oma parima äranägemise ja veendumuse järgi pidada jumalateenistusi, eriti aga koostada, valida või ümbersõnastada palveid. Ka Meie Isa palve ja õnnistamise sõnastus ei olnud selles reeglis erandid.¹⁵

Vaimulikele oli jäetud ka vabadus tekstide valikuks, peale piiblisalmide võisid nad kasutada mõteteteri. Küll aga oli ettenähtud valjud eeskirjad vaimulike riietuses ja soengus.¹⁶ Just distsipliini küsimuses toimus tugev järelevalve nagu see ilmneb Liivimaa kubermangu valitsuse kirjast 19. augustist 1810.¹⁷

Liturgiline vabadus seadis vaimulikke paljude raskuste ette. Nii küsitakse Eestimaa õpetajate sino-

dil Tallinnas 1808. aastal: "Kas on otstarbekohane liturgias ette võtta vaheldusi ja muudatusi nii nagu seda ka mõned vaimulikud teevad?" Hiljem, 1812. a. sinodil küsitakse: "Kuidas parandada liturgiat nõnda, et palvesõnastus ei kujuneks kahvatuks küsitluseks (antoloogiaks; Joonas 2:3—10)?"¹⁸ Samal 1812. a. sinodil leiab liturgiline probleem veelgi teravamalt arutlust: "Mis on otstarbekohasem, kas üldine, kindel, üksikasjadeni kindlaks määratud liturgia, või jätta liturgiliste sõnastuste (formulatsioonide) valik ja kujundamine vaimulike hooleks, vastavalt ajale, kohale ja olukorrale?"¹⁹ 1805. a. liturgilise korra vabaduse põhimõtte tõi peatselt endaga kaasa suuri raskusi ning suurte erinevuste tõttu koguni kaose. Isikli-

kest vaadetest tingituna tekkis arvurikkalt jumalateenistuste kordi ja ametitalituste rituaale, nõnda et neid oli umbes sama palju kui kirikuid.²⁰

Tingitud sellest olukorrast avaldasid paljude koguduste õpetajad soovi, et tuleks kasutada vana käsiraamatut muutmatul kujul, teised jälle, et vastavalt 1805. a. liturgilisele korrale tuleks välja töötada kindel formulatsioon. Seega pooldasid mõlemad pooled kindlat ja ühtlast korda.

VIITED:

- 1 EELK tegevuse juhtmõtteid paguluses. 21.III 1955, II,13.
- 2 EELK Piiskopi ringkiri kõigile ev. luteriusu kirikuõpetajatele. (Stockholm 1955).
- 3 Mõiste liturgia, liturgiline (kreeka leiturgia, teenistus) on pärit apostlite ajast: »Kui need Issandat teenisid» (Ap. 13:2) ning tähendab meil üldiselt jumalateenistust, sageli ka eriti altariteenistust.
- 4 »Die allgemeine liturgische Verordnung», 1805.
- 5 Agenda ehk Käsiraamat Evangeliumi-Lutheruse-usu kogudustele Wene riigis. I. Ja II. jagu. Ilmus eestikeelses väljaandes esimest korda 1834. a. ja viimati 1902. a. trükitud Tartus.
- 6 R. Koolmeister, Sisemise ühtluse säilitamiseks. »Eesti Kirik» nr. 4—1955 lk. 64—67.
- 7 H. Stahl, Hand- und Hausbuch Für die Pfarherrn und Hausväter Ehstnischen Fürstenthums. I—IV, Tallin 1632—1638.
J. Hornung j.t. »Ma Kele ja Koddo ning Kirgo Ramat» Trükitud Riias 1694—1695. On ilmunud terve rida »Käsiraamatuid» (J. Salemann, E.

Gutslef), trükitud Tallinnas ja Hales (1700—1869).

- 8 Peterburi konsistooriumi ringkiri VI 1833 nr. 238 ja lisa ning 1834. a. Agenda sissejuhatus.
- 9 Kyrkohandbok för Evangeliskt Lutherska Församlingare i Ryska Riket. St. Petersburg 1834.
- 10 Eestimaa konsistooriumi ringkiri, Tallinn 18.III 1734: KS 1686 ptk VIII § 2, kus nõutakse enne armulauale võtmist sooviavaldaja ristiusutundmises ja eluviisist selgust ja tunnistust nõuda. Eestimaa konsistooriumi ringkiri aprill 1761 p. 1—6.
- 11 Eestimaa konsistooriumi ringkiri, Tallinn 14.IV 1763, p. 4.
- 12 Eestimaa konsistooriumi ringkiri, Tallinn 16.II 1781, p. 8.
- 13 K.G. Sonntag, Geschichte und Gesichtspunkte der allgemeinen liturgischen Verordnungen für die Lutheraner im russischen Reich. Riga 1805.
- 14 Eestimaa konsistooriumi ringkiri, Tallinn 26.VIII 1805.
- 15 Kyrkohandbok för Evangeliskt-Lutherska Församlingarne i Ryska Riket. St. Petersburg, 1834, lk. VII.
- 16 Irene Neander, Die Aufklärung in den Ostseeprovinzen. — Baltische Kirchengeschichte, Göttingen 1956, lk. 147.
- 17 Einschärfung der Disciplinar-Puncte des Allg.liturg. Verordnung von 1805. — K.G. Sonntag, Chronologisches Verzeichniss der Livländischen Gouvernements-Regierungs-Patente von 1710 bis 1822, Riga 1823 Nr. 3575.
- 18 Synodal Materien, Reval 1812, III:16.
- 19 Synodal Materien, Reval 1812, III:17.
- 20 Kyrkohandbok, St. Petersburg 1834, lk. VII.

Eestlasest Põhja-Eesti piiskop a. 1298

EDGAR V. SAKS

Piiskoppide pitsatid

- a,b Lundi peapiiskop Johannes
c,d Uppsala peapiiskop Olav
1 Tallinna piiskop Johannes I (1280—1294)
2 Tallinna piiskop Henrik I (1298—1318)
3 Tallinna piiskop Olavus (1323—1350)
(Arhiiv RKR)

Virumaa, nagu Revalagi, teatavasti võttis vabatahtlikult kristianiseerimislepinguga (vt. J. Uluots) taanlastelt ristiusu vastu ja sellega seoses, võrdselt Tallinna ümbrusele, rida eesti ülikuid-vaanesid kanti Taani kuninga vasallide registrisse, »Liber census Daniae». Neist Tar-

vanpe (Rakvere) linnuse isand Kivele sai maaderikkamaks vasalliks Põhja-Eestis peale kuninga enda. Ta omas enam valdusi kui asevalitseja Saxo. P.P. Rebane (USA) on avaldanud artikli »Taani piiskopid Tallinnas 1260-1346» 'Journal of Baltic Studies (AABS)

V/4,1974', milles tsiteerib seni-tundmatuid Vatikani materjale, mille kohaselt ja vastavalt paavst Bonifacius VIII kirjale (20/4. 1298) Tallinna toom-kapiitel valis toomhärna Johannes Teristvere Taani valduses oleva Eestimaa piiskopiks, kes esitles end neli aastat varem ka Roskilde piiskopile, ja reisis Rooma ning seal oodates paavsti kinnitust haigestus ja suri.

Täienduseks olgu märgitud, et tolle piiskopi kodukohale viitav nimi Teristvere on kergelt moonutatud Virumaa kihelkond "kilegunda Toruestaeuare", mis registreeritud "Liber Census Daniae's" 1240, ja see läänistati koos suure küla Corpius'ega, 20 haagimaad, kohalikule eesti vasallile, ristitud nimega Hermannus (LCD.48v) ja leiab nimetamist ka a. 1253, Hermannno de Terevestevere (UB.1,258). Ta koduküla 'Kõrveküla', Kadriinas on märgitud reas järgnevais allikais. Kus Johannes, vasalli Hermannii poeg oma teoloogilise hari-

duse sai, pole määritletud, kuid tõenäoliselt Pariisis, kus õppis ka Tallinna dominikaanlaste Eestist põlvnev kloostris abt Mauritius. Sugukond kandis hiljem nime Korpius-Corbis, neist Bertoldus oli rüütel ja Taani asevalitseja nõunik 1306 (UB, 2,621) ja Johannes de Corbes 15. sajandil Riias Kuramaa piiskopkonna prefekt. Neist viimane Anna Corbis müüs oma esiisade maavaldused ja astus Riia nunna-kloostri 1495 (LCD.8; CLCD.171). Kolmandaks kõrgema hariduse, teoloogia magistri kraadi omavaks eesti algupäraga vaimulikuks tohib pidada Heino de Hauueuae (Havere) praegusest Aavere külast Harjumaal, kes oli Tallinna toomhärna ja specialis officialis piiskopi juures 1330. Ta ilmselt põlvenes Jõelähtme eesti ülikust-vaanest Conradus iuuenis'est, kes Rävalla-Lindanisa vaba-tahtlikul alistumisel Taani kuningale võttis ristiusu vastu ja arvati kuninga suurvasalliks 55 haagi-maaga.

Kõiksuse Looja — meie Isa

*Laotus laiumas
üle maailma.
Kõrgemal kõigest
kõiksuse Looja.*

*Temas me oleme,
elame, liigume.
Suunaga temale
oleme loodud.*

*Tema ilmutus
meile on püha.
Seda kanname
oma südamas.*

*Looja, Sind ilmutas
Sinu Poeg Jeesus
meie Isana,
kes oled taevas.*

*Isa arm ilmunud
Sinus, me Issand.
Oled me lootus
elus ja surmas.*

*Otepääl
21. XI 78*

Jaan Maior

Tartu Maarja kalmistu värav

Foto E. Selleke

Inimene ja haud

ELISABET ROMOT

Kivi pärast, mis on surutud vastu haa uust, et nii oleks kindlam, on inimesed alati suures mures olnud. Ta on nii raske ja suur, kes jaksab seda ära veeretada. Sest keegi ei taha, et haudki oleks selline igaveseks ajaks suletud ja kinnipitseeritud koht, et sinna ei ole ühtegi sissepääsu. Nii kaua, kui inim-põlv siin maailmas on elanud, on ikka otsitud teid ja võimalusi, et kuidas saaks vaadata ja näha, mis üks haud õieti on. On ta viimne sõna Looja enda suust? On ta lõpp igavesest ajast igavesti? Et ärgu keegi enam sealt edasi midagi uurigu, küsigu või otsigu. Ehk leidub ometi selliseid valgusekiiri, mis ka sinna pimedasse paika ja öösse veidikesegi valgusekuma heidavad?

Kõigi oma otsimise ja uurimiste juures on inimesed ise kartnud hauda. Ega nad kunagi sõbrad pole olnud, inimene ja haud. Südamese sõprusest nende vahel ei maksa rääkidagi. Kuid ometi on tegemist iga inimese tulevase eluaseme ja korteriga. Ega hauda ei maeta ainult surmani väsinud inim-põrmu, sinna maetakse ka teisi väärtusi ja aardeid. Kõige uuemad ja värskemad hauakünkad on ikkagi need, kuhu meie igapäev matame oma ilusaid unenägusid ja paneme ühe lootuse teise kõrvale, et puhake väsinud Jumala anded, ei julge enam midagi head oodata või lootata. Varsti aga tuneme jällegi igatsust kõigi kaotatud, maetud ja unusta-

tud surnute järele, ei ole suutnud ükski meist niisuguseid sidemeid läbi lõigata haua ja haudadega, kus uinuvad meie kallimad aarded. Kes veeretab kivi haua ukse eest? Kes ütleb kurvale hingele, et Sinu päralt on siiski elu? Haud on vaid ajutine nähe meie elus, on üürikorter, kust ükskord kõik surnud välja käsutatakse. Olgu nende nimi väsinud põrm, olgu nad mälestused, olgu õnn, mis purunes, olgu süda, mis ei pidanud vastu raskele löökidele. Põrm aetakse hauast minema suurel ülestõusmispuha

Alalhoidlikud sulased

Küllap nii mõnigi mäletab veel oma kunagisest kooli lugemikust Jakob Mändmetsa väikest jutustust pealkirjaga "Kui valgus tuli". Peaks see aga olema ununenud, siis aitab paarisõnalisest meeldetuletamisest: isa oli linnast toonud lambi, esimese selles talus ja külaski. Pere kogunes uudishimulikult isa ümber ja jälgis hinge kinni pidades, kuidas ta hakkas lampi süütama. Nurgas aga istus vana sulane ja kiskus hoolsasti piirgu, valmistades senist valgustusvahendit, sest tema põlgas moodsa aja edevusi. Ja paistis, et õigus jääb temale, kui oskamatu käsitlemise tõttu lamp ei tahtnud hakata põlema. Veel kord oli piirul võimalus hoogsalt leegitsedes täita oma ajaloolist valgustaja osa. Aga viimaks süttis tuli lambis nagu kord ja kohus ning kogu tuba täitus pererahva suureks üllatuseks ja rõõmuks valgusega, mille sarnast enne ei olnud nähtud ja mille kõrval senine

hommikul. Jumala juures on ülesmääratud kõik kohad ja paigad, kus elavad meie südamesõbrad, meie rahva liikmed, kas kodumaal, võõrastel teedel ja radadel ja kõigil inglitel ja taeva väehulkade antakse käsk: et kivid eest ära. Kui inimsoo Lunastaja haud on vaba, siis on vabaks ja priiks kuulutatud kõik hauad. Kes veeretab aga kivi suletud koduukse eest, kus talitavad praegu võõrad? Eks Jumala inglid tule appi, kui saabub aeg kojuminekuks.

valgusallikas kahvatas, nõnda et seda enam tähele en pandud. Uus aeg oli sisse murdnud ja kõige alalhoidlikumalgi inimesel tuli ennast kaotajaks tunnistada.

Sellel õpetlikul lookesel on ka oma moraal: ära püüa ajalooratats tagasi pöörata, ära hakka vastu sellele, mis tõestab inimkonna edu! Muiudgi oli seda lugu lugedes ka meile päevaselge uue ajastu algus ja sellega kaasuvate hüvede tähendus, aga oli ka pisut kahju vanast sulasest. Tundsi ühes temaga, et uuendusi vastu võttes peame ühtlasi ka midagi ära andma oma südamelähedasest elust, kusjuures ei ole sugugi kindel, et asemele saadu teeb meid õnnelikumaks. Tänapäeval ei ole meil valguse poolest enam midagi erilist soovida, sest ööd on võimalik muuta päevaks sõna otseses mõttes. Aga käsi südamele! Vahest on meil siiski mõnikord tekkinud ka niisugune igatsus ja soov: küll vahetaks

Los Angeles kog. jumalateenistuse puhul 20. IV 1980. W. Taal, preester V. Hiiesalu, evang. E. Siitam, ülempreester J. Reinhold, abipraost K. Lipping, õp. R. Neggo, L. Leiv, organist J. Neggo ja kog. esimees L. Peedo

Foto E. Igarik

meeleldi kõik need neon- ja teised tuled jälle kodumaiseis mälestusis põleva õlilambi vastu? Kas juba nõnda ruttu on ununenud kooliraamatu õpetus ja tarkus? "On aga veel vaimupimedust!" ütleb ehk mõnigi, kes niisugust juttu kuuleb. Ei, meie ei saa tagasi pöörata ajaratust ega takistada elu arenemiskäiku. Väljavaatega, et meidki peetakse vana, alalhoidliku sulase sarnaseks, peame ometi andma voli mõtteile, mis tunduvad küll olevat "tagurlikud", aga kerkivad just ühenduses aasta suure "valguspühaga". Me näeme ju, kuidas "maailm" tänapäeval tähistab ja pühitseb jõulusid. Arenenud maades on nendega ühenduses organiseeritud

"valgusmerre" uppuv tegutsemisaeg, mil rahutuile ja ruttavaile inimestele pakutakse suure ainelise külluse keskel niihästi vajalikku kui mittevajalikku äriliste huvide ülilahkel kutsel. Nimeliselt sünnib see kõik muidugi Jeesuse Kristuse sündimise auks. Peab jääma mulje, et maa peal on õnnelik ajastu ja evangeeliumis kuulutatud rahu valitseb inimeste seas, kelledest Jumalal on hea meel! Aga hoolimata eriliselt rõhutatud maisest heaolust, millega kristlasedki sisustavad oma Önnistegija sünnipäeva, ei jää meile märkamatuks ka jõulude teine pale: paljud meie ligimestest on ja peavad elama jõulvalguse varjupoolel! Siin ei aita ka kombekohane meeleolut-

semine kodu ja perekonna idüllil ümber, sest paraku see just teebki jõulud nii mõnelegi aasta kõige kurvemaks pühaks. Meenutades seda, mis paljudel puudub, on vahest ainult veel nukrais mälestusis või pole iialgi olnudki, rõhub kodutus ja üksindus eriti raskesti. Mõnel maal, kus pühi pühitsetakse mitu päeva, on jõulurahu huvides söögikohadki suletud, ja kellel oma kambri ei ole toidu valmistamise võimalust, peab leppima kuiva leivaga, kui sedagi käepärast on. Neil päevil tõuseb elust vabatahtlikult lahkunute arv õige järsku!

Ei taha küll mitte kelleltki võtta tänapäeva võimalusist ja hüvedest tulenevat jõulurõõmu, ega ei saa ka keelata, et mõtted ja igatsused vahel püüavad minna tagasi ammu kadunud aega ja oludesse, kus mõnii tõde oli alles varjuta ja kunstlikult ilustamata. Ja sealt võime ka tõdeda, et meie esivanemad jäid jõulumõttele kindlasti palju lähemale kui moodsa aja inimene seda teeb. Jõulupuu ja kõik muu selle juure kuuluv on ju päris uueaegne nähtus, meie kodumaal piisut üle saja aasta vana. Alles veel üsna hiljuti toodi jõuluõhtul tupp heinad või õled, et Petlema pilt saaks tõeruum. Aineliste võimaluste piiratus jättis tahes-tahtmata rohkem ruumi hingelistele. Lauale kantav oli vähene, suurem aga võis olla igatsus lunastuse järele. Jõuluevangelium isa või vanaisa loetuna kõlas otsekoheselt ja südamlilikult. Võib uskuda, et Tema, kelle auks seda õhtut peeti, viibis ka ise otsegu elavana nende alandlike ja rahulike inimeste keskel. Heintel

pikutades, kambri hämaruses unistades või und nähes, tuli ka Petlema sõim omas lihtsuses ja sisus lähemale ning sai omaseks kui sarnases olukorras olijate murede ja rõõmude kehastus. Täht, mis oli säranud hommikumaal, paistis nüüd selgesti ka õhtumaale, seda ei pimestanud siis mitte kunstliku valguse kiirgus, vaid võis oma loomuliku ja puhta paistega täita ka väikese ja vaese toa. Ja seal võis siis vahest nii mõnigi oma mõtteid ja tundeid kokku võttes tunnistada: "Sest Jumal, kes ütles: "Paistku valgus pimedusest!" on see, kes on hakanud paistma meie südame, et tekiks tunnetuse valgus Jeesuse Kristuse isikus olevast Jumala aust!" (2 Ko. 4:6)

See "vana ja kauge" maailm ja olukord ei ole meile võõras. Oleme ju enam-vähem kõik oma elus tagasilööke saanud, ja kaugeltki mitte kõik jõulud ei ole meil mödunud külluses ja heaolus, rõõmus ja rahu! On olnud loobumisi ja kannatusi, kurbust ja leinagi. Ühes sellega aga saab ka selgemaks tunne, ja sügavamaks veendumus, et jõulud on ainult siis õigustatud, kui nad on põhjendatud puht usuliselt ja on tõesti ainult Kristuse sündimise pühad, kes iseene kohta ütleb: "Mina olen tulnud valguseks maailma, et ükski, kes usub minusse, ei jääks pimedusse!" (Jh. 12:46) Ida-Euroopa vagadel juutidel, nn. hassiididel, on usu ja teenistuse keskseks mõtteks "pühad säde-med", mis langesid, kui Jumal maailma löi või "ehitas". Inimese kohustus on neid üles korjata ja aste-astmelt ülespoole õilistada...

Umbes samas mõttes on noorelt surnud sõdur-luuletaja väga rängal ja pimedal ajal (30.11.1945) sõnastanud oma jõulutundeid, mis temale siis kindlasti tõi hingelist kergendust ja südamerahu raskes haiguses ning lubas vahest ka aimata heledamat silmapiiri ja õnnelikumat päevade kulgu, kuigi ta ise ei saanud seda näha:

"Kuulake, kuidas taas vaikuses kõlamas kuulutav sõna, kahtlevad südamed magamast ärkvele salvab,
"Tõuske", nii kuulutab, "lihaks saand Sõna kuulama minge!"
Tundke, et kibestund südameis

süttinud väikene s ä d e,
valud on valguses hardunud
sügavaks palveks,
igatsus täna on igatsus lõputult
kallis ja püha.
Tundke, et vanaend täna on
rahu ja lootuseläte,
Jõuluöö saanud on otsatuks
lootusesalveks . . ."

Kalju Ahven († 26.07.1946)
Kui see oleks meiegi tunnistus, siis oleksid meilgi tõelised ristiusu jõulud! Mõtelgem sellele! Alalhoidlikkus võib olla ka teed näitavaks vooruseks!

Vana jumalasalane

Kirikupäevad ESTO-80 ajal

EELK kirikupäevad Esto-80 ajal 6.—13. juulini 1980 Stockholmis kujunesid oma jumalateenistuste, kirikukongressi, usuteadlaste konverentsi, peapiiskopliku nõukogu ja konsistooriumi koosolekute ning hommikupalvustega suurt üldist huvi äratanud, tulevikku teed näitavaks ning silmapaistvaks sündmuseks meie luteri kiriku elus.

Juba pühapäeval 6. juulil toimunud avajumalateenistusele oli ilmunud rahvast rohkem kui Stockholmis Jaakobi kirik suutis mahutada. Jumalateenistusel teenisid peapiiskop Konrad Veem, piiskop Karl Raudsepp, piiskop emeeritus Sven Danell, praostid Toomas Põld, Jaak Taul ja Elmar Tõldsepp ning Th. Hasselblatt, S. Eduard Lind, Ivar Hans Poell, Jaak Reesalu, Voldemar Takkel ja Urban Wilund. Jutlustas õpeaja, pro-

fessor Arthur Võõbus ja laulsid Stockholmis Eesti Meeskoor, Stockholmis Eesti Naaskoor ning Stockholmis Ühendatud Segakoort Eduard Tubina ja Toomas Tuulse juhatusel. Oreil Herbert Piirimets. Teiseks kirikupäevade kõrgpunktiks kujunes EELK kirikukongress esmaspäeval. Kokku oli kongressile tulnud 73 kiriku juhtivate organite liiget, õpeajat ja koguduste esindajat ja saadikut kõikjalt vabast maailmast. Kongressi juhataksid peapiiskop Veem ja piiskop Raudsepp ning selle sekretariaati kuulusid dr. Ants Anderson, pr. Elmire Kägi ja insener Heiner Erendi.

Pärast tervitust pidas prof. Võõbus ettekande teemal "Meie kiriku kutsumusest", piiskop Raudsepp andis ulatusliku ja üksikasjaliku ülevaate Usuteadusliku Instituudi senisest tegevusest ja tuleviku-

Kirikukongress Stockholmis 7. VII 80. Ees: T. Põld, Saksamaa praost (temast vasakul abipraost E. Kägi), dr. I. Salasoo, Sydney Jaani kog., J. Paju ja E. Kuuskne, Toronto Peetri kog., E. Tõldsepp, assessor ja Rootsi abipraost, prof. A. Võõbus, E. Heinsoo, Montreali Jaani kog. saadik

plaanidest. Kirik loodab, et selle instituudi abiga ning vajaliku kompetentsi ning taseme säilitamisega suudetakse leida õpetajatele küllaldaselt järelkasvu.

Edasi arutati veel eestikeelse vaimuliku kirjanduse ning professor Võõbuse ajaloooteose "Studies in the History of the Estonian People" väljaandmist.

Teisipäeval toimunud usuteadlaste konverentsi avas prof. Võõbus. Osavõtjaid oli 21. Konverentsi juhatajaks valiti dr. Jaak Taul Londonist. Ettekande Augsburgi usutunnisuse üle pidas prof. Võõbus, selle teoloogilist tähendust vaatles peapiiskop Veem ning Leuenbergi konkordiat käsitles dr. Taul. Nendel teemadel toimusid ka läbirääkimised.

Neljapäeval tuli kokku peapiiskoplik nõukogu, mille koosolekust võttis osa 13 liiget. Päevakorras oli ms. EELK õpetajae abiliste seadluse kavand ning Usuteadusliku Instituudi põhikirja kavand. Pärast läbirääkimise ning mõningaid vähemaid muudatusi kiideti need nõukogu poolt heaks ning soovitati konsistooriumil vastu võtta. Konsistooriumi täiskogu koosolek toimus reedel 11. juulil. Ka siin olid päevakorras eelpool nimetatud seadlus ja põhikiri. Need võeti vastu ja otsustati esitada kinnitamiseks kirikukogule.

Ka kirikupäevad ja ühtlasi ka ülemaailmsed Eesti päevad lõpetanud ökumeenilisel jumalateenistusel pühapäeval 13. juulil oli Jaakobi kirik rahvast täis. Teenisid

peapiiskop Veem, ap. õigeusu ülempreester Nikolai Suursõõt, katolik preester Vello Salo ning vabakirikute jutlustaja Herman Laur ja Oskar Loogna. Kontsertosas esinesid Seabrooki Eesti Segakoor (koorijuht Maimo Miido), EELK Norrköpingi koguduse segakoor (koorijuht Herbert Piiri-

mets), EELK Stockholmi Peapiiskopliku koguduse segakoor (koorijuht Jüri Raid), Lauride laulgrupp, sopran Tamara Norheim, viiulil Martin Krooni ja Tiina-Mari Randviir, tshellol Marianne Ödman, Alfred Pisukese Noorte ansambel ning oreil Herbert Piirimets.

EELK Kirikukongressi otsus

Olles arutanud meie Eesti Evangeeliumi Luteri Usu Kiriku eluküsimusi tervitab Kirikukongress oma Stockholmis peetud koosolekul kirikurahvast ja tänab kiriku ning koguduste organeid ning endisi ja praegusi ametiisikuid usavuse ja armastuse eest ülesannete täitmisel selle Issanda nimel, kellelt kõik hea and tuleb.

Praeguses erakordses olukorras, milles viibivad eesti rahvas ja eesti kirik, oleme vastu minemas sugupõlvede vahetusele kiriku elus. Selle õnnestumises oleneb väga palju meie kirikule, kes esineb maailmafoorumil vaba eesti rahva häälega, ja meie kogudustele, kes teenivad üle maailma hajutatud eesti põgenikke armastuse ja andeksandmise õndsakstegeva evangeeliumiga.

Oma ülesannete täitmiseks vajab ja ootab kirik pagulaskonnalt heatahtlikku ning laialdast toetust liikmeksolemise ja toetava suhtumise näol. Koguduste siseelus on loovutamatu tähtsusega elav osavõtt jumalateenistustest, et ei lastaks lahti ainsast abist olukorras, kus oma jõud on nõrk.

Neid tõsiseid ja väga olulisi küsimusi arutades otsustas Kirikukongress kohustada kohalolevaid koguduste esindajaid ja saadikuid hoolitsema selle eest, et järgmised punktid saaksid teatavaks kogudustes ning leiaksid täitmist liikmeskonna poolt. Ühtlasi palub Kirikukongress peapiiskoppi anda nendele otsustele Põhimääruste poolt seatud käik.

1. Kogudused ja kirik jõudku viimse liikmeni täielikule selgusele, et on saanud aeg, kus järgnev põlvkond võimalikult sujuvalt hakkab vastutust kandma kogudustes, praostkondades ja üldkirikus.

2. Probleemi lahendamise püüdluses ei tule näha organisatoorset ümberkorraldamist sest, selle tuumas on usuline ettevalmistus ja usuline kasvamine vastutuse kandmiseks. Koguduste ja kiriku usu-elu küsimused ning vajadused asuvad seegi esikohal. Tuleb töötada iga liikme juures, et ta seda mõistaks. Ilma hoolsa ja järjekindla osaduseta jumalateenistustel jääme nõrgaks usus; ilma süvenemiseta palve- ja piiblitundides ei kasva

meie usus.

3. Lapsed vajavad pühapäevakooli õpetust, millele järgneksid leerieelsete ja konfirmatsiooni klassid.

4. Kogudused, kellel on õppijaid Usuteaduslikus Instituudis, rakedagu neid sobivate ülesannete kätteandmisega.

5. Kiriku häälekandja "Eesti Kirik" ootab palju enam lugejaid ja kirjastus "Eesti Vaimulik Raamat" ootab ilmuvatele teostele vastuvõtmist uue erksusega.

6. Viimnegi kui kogudus hakaku võtma iga aasta eelarvesse tõhus summa, et kindlustada prof. dr.

A. Võõbuse monumentaalse, kaheksaköitelise koguteose ilmumist eesti rahva ajaloo kohta, kus usu-line osa ja eesti vaba rahvakirik ei ole mitte välja jäetud. Neli köidet on ilmunud ja neli ootavad trükki andmist.

7. Paluda usuteadlaste konverentsi ette valmistada EELK Agenda tõlkimist vajalikesse võõrkeeltesse, et ametitalitused sega-abelude puhul vastaksid meie kiriku korrale.

Ühel häälel vastu võetud
Stockholmis 7. juulil 1980

Evangeeliumi pidu Roomaaegsetes areenides, Lõuna-Prantsusmaal

7. ja 8. juunil 1980 leidis aset tähtis üritus, roomaaegsetes areenides mis asuvad NIMES'i kesklinnas. Niisugune uljas ettevõtte võis näida n.ö. hullumeelsena, arvesse võttes prantsusmaa olusid, (kirikus-käijate protsent on prantsusmaal naeruväärset väike, kui seda näiteks võrrelda ameerikaga.) Kes küll oleks võinud niisugust juhtumit ettekujutada: — Evangeeliumi pidu suurtes Nimesi areenides, mis mahutavad umbes kolmkümmend tuhat inimest... Kokkutulijaid saabus paljudest prantsusmaa maakondadest, kuuluvusega mitmesse evangeelsesesse uskkonda. Pidul oli esimene sellekujuline initsiatiiv, mille õnnestumine oli kõi-

kidele usklikele rõõmustavaks uudiseks. Mis eriti silma paistis oli see, et tegemist oli päris pesuehtsa evangeelse peoga ja mitte sugugi n.ö. religioosse kokkukutsumisega. Samaaegselt võiks aga eriti veel rõhutada, et peol ei olnud üldse muud olemasolu põhjust kui evangeelium ja kogunemine ühiseks pidutsemiseks päästmise rõõmus. Rõõmu tunda Evangeeliumis on täiesti võimalik neile, kes üleelanud vabanemist Jeesuses, neile kes uuesti sündinud, ütles üks kõneleja. Olgugi et sõnale 'evangeelium' antakse siin ja seal mitmesuguseid interpretatsioone, jääb tõigaks, et evangeelium mille pidu leidis Nimes'i areenides, on just see mida

Pühakiri nimetab päästvaks Jumala väeks.

Peo leitmotiiv oli: Kõik koos Jumala (palge) ees. Kuidas siis vee-detü see pidu 'koos Jumala ees'? Muusikaprogramm oli eriti rikkalik, grupid, koraalid, orkestrid, solistid, Päästarmee puhkpilliorkester, gitarrimängijad, jne. Ei puudunud muidugi ka ühislaulud. Erakorralise eduga esines Schweitzi, Lausanne linna laulukoor: 'La Croix de Camargue', kes muuseas korraldas ka hilisõhtul 'Valguse peo', mis just eriti oli ettenähtud laulukoori juhi, helilooja Alain Burnand'i poolt, areenide tarvis. Kui koor laulis mitmesuguseid salme valguse teemal, siis astusid välja tõrvikukandjaid, kes süütasid kõikide osavõtjate küünlad. (Kõik said küünla juba areenidesse astumisel). Kui siis ööpimeduses kõik need tuhanded väikesed tuled hakkasid helkima, siis võime ettekujutada missugune haarav ja kaunis mulje jäi kõikidele osavõtjatele. Kui lõpuks kõlas ühislaul: "A toi la Gloire" (Au olgu Sull!), laul mille kõla täitis areene erilisel kombel, siis sai kõikidel veelgi arusaadavamaks ja südamelähedaseks moto: *Kõik koos Jumala ees*. Programmis oli muidugi ka hommikune jumalateenistus ega puudunud mitmesugused sõnavõtted, kusjuures esile tõsteti tähtsaid probleeme: — Piibli levitamine, evangeeliumi kuulutamine raadio kaudu, misjonipõllud, jne.

Toimetajad hoolitsesid selle eest, et peo keskuseks ei oleks muud kui üksainus persoon: Jeesus Kristus, ainus Issand ja ainus ristikoguduse pea.

Peo kaudu sai ilmsiks suure evangeelse pere realiteet, mis rajatud sõnale, hoolimata sellest, et pere kuulub paljudesse denominatsioonidesse ei jäänud tähelepanemata ka väga paljude noorte osavõtt, asjaolu mis eriti rõõmustav. Tuleks veel öelda, et tähtsa monumendi, areenide kasutamine aitas jõudsalt kaasa Evangeeliumi peo õnnestumiseks.

Tõlgitud ja lühendatud ajalehest:
'Le Christianisme au XX Siecle'
Arthur Nurmila

Lisaksin juure mõned andmed Nimes'i kohta:

Linn asutati foniiklaste poolt ja koloniseeriti vabalinna Marsseilaste poolt. Rooma aega nimetati Nimesi õitseajaks; oli ju Nimes suurlinna rooma koloonias — La Gaule'is (praegune prantsusmaa). Sellest ajast on jäänud monumente, nagu: Amfiteater ehk areenid, Maison-Carree (ehitis 26x12 meetrit), Diaana tempel, Magne'i torn, Cesari uks jne.

Meid kui kristlasi teeb eriti tunde-likuks asjaolu, et Nimesi areenides hukati palju, võibolla tuhandeid kristlasi rooma keisrite poolt, nagu seda tehti igalpool rooma areenides.

16. sajandil võttis rõhuv osa Nimesi elanikkudest vastu reformeeritud usu, mille tõttu tuli neil mitmel juhul suuresti kannatada n.n. ususõdade ajal. Suurte tagakiusamiste lained tabasid Nimesi reformeeritud elanikkonda Louis 14. ajal. Veel tänapäevalgi kuulub pool Nimesi elanikkonnast reformeeritud kirikusse. Linna elanike arv on umbes 150.000.

Usuteadusliku Instituudi tegevusest

KONRAD VEEM

EELK Usuteaduslik Instituut pidas oma esimese kursuse 14.—25. juulini k.a. suvekodus 'Kungla', Björkö, Rootsis. Osavõtjaid oli 11, neist 9 Rootsist ja 2 Saksamaalt. Töö oli intensiivne, meelega hea, sobimine kursuskaaslaste endi vahel ja lektoritega süvenes päev päevalt. Peapiiskopliku koguduse daamid hoolitsesid kiiduväärselt toitlustamise eest. Prof. dr. A. Võõbus juhatas õppetööd. Loenguid pidas ühtekokku seitse lektorit. Administratsioon asus piiskop K. Raudsepa kindlates kätes. Tuleva aasta jaanuaris peetakse eksamid, järgneb teaduslik töö kirjutamine 20 masinakirja poogna ulatuses, kevadpoole toimub veel kirjalik vastamine esitatud küsimustele. Seejärel asutakse teise kursuse kava täitmisele.

Harilikult on igal kirikul oma õppeasutused. Teadusliku ettevalmistuse annavad muidugi ülikoolid või seminarid. Kuid meie olukorras annab end tunda kiusatus asuda pigemini tööle kindlustatud oludes kui pagulaskoguduses. Eesti Evangeeliumi Luteri Usu Kiriku suur eelis seisneb asjaolus, et tema tegevus kulgeb Eesti Vabariigi poolt kehtestatud seaduse alusel. Kiriku sisemast tööd aga korraldavad kiriku enese poolt antud seadlused. Konsistoriumi kauaaegne peasekretär A. Rossman lõpetab peatselt EELK seadluste kogu trüki valmis seadmist, et see võiks ilmuda ja arvessevõtmist leida.

Pärast arutamist, kirikukongressil ja peapiiskoplikus nõukogus ning heakskiitmist nende poolt võttis konsistoriumi täiskogu 11.7.1980 vastu "EELK õpetajate abiliste seadluse" ja kinnitas "Usuteadusliku Instituudi põhikirja".

Usuteadusliku Instituudi nõuded vastavad tänapäeva teoloogiliste koolide omadega Euroopas ja mujal. Sellele lisaks antakse võimalus ka vanade keelte omandamiseks ja seega klassilises mõttes täieliku usuteadusliku ettevalmistuse saamiseks E.V. Tartu Ülikooli usuteaduskonna õppekava kohaselt. Eelnevast selgub, et kogudustele on antud võimalused oma tegevuse elustamiseks uute ja nooremate jõudude koolitamise ja rakendamiseks. Instituudi kolme kursuse lõpetamine on eelduseks õpetajametisse ordineerimiseks. Kahe kursuse lõpetamise järele võib siirduda õpetaja abilise tööpõllule kohaliku õpetaja või hooldava õpetaja juhatusel ning vastutusel. Abilisi vajatakse mitmesugustel aladel koguduse elus. Olgu nimetatud üldine hoolekanne, nagu vanade ja haigete hooldamine, usu edasiandmine lastele, noorte usuline õpetus, leeritundide pidamine, piibli- ja palvetundide juhatamine, jumalateenistuste pidamine köstri-jumalateenistuste korras, millel on õnnistusrikas traditsioon meie kirikus. Sobivuse korral võib sellest välja kujuneda köstriameti rakendamine kogudustes, nagu põhimäärused seda ette näevad. Kogu mitmitmepalgeline tegevus lasus seni

Johannes Aavik ja Eesti Piibel 1968

KEELEMEISTRI 100-DAL SÜNNIPÄEVAL

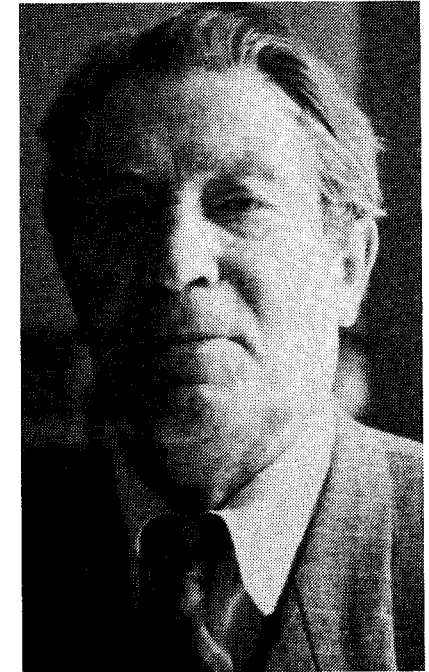
"Tiib pandud aastate õlale" (Lydia Koidula). Aastad on tõepoolest 'lennanud' ja üha sagedamini kerkitab arv 100 eesti aja- ja kultuurikohale, kui meenutame nende sünni aastat. See paneb meid hetkeks tõsisemalt mõtlema nende tööle ja saavutustele ning ühtlasi lubab järeldada, et meie kultuur ei olegi enam algastmel või teistega võrreldes väga noor.

Ja nüüd on juba aeg tähistada ka mag. Johannes Aaviku 100-ndat sünnipäeva, kes on sündinud 8.12.1880 Saaremaal, Põidel, ja kelle nimi jääb hinnatavasse ja austavasse ühendusse eesti Piibliga 1968.

J.A. kohta võib küll ütelda, et ta oli esimene kvalifitseeritud keeleteadlane eesti piiblikeele redigeerimisel. Ja kindlasti on ta meie keeleteadlastest ainus, kes omi seisukohalt eesti vaimuliku keele osas ulatuslikumalt on trüki avaldanud. Ta ütleb oma raamatus "Eesti õigekeelsuse õpik ja grammatika" (Noor-Eesti, Tartu 1936), lk. 412: "Eesti vaimuliku keele pääl näib lasuvat nagu mingi needus: see on algusest saadik olnud vigane ja järele longanud ilmlikule, ja seda tänapäevani. Palju on vaimulikus

õpetajatel, mis ilmselt läheb ühele inimesele üle jõu eriti pagulasolukordadest tingitud pikkade vahe- maade tõttu.

Instituudi kavandamine, ülesehitamine ja asutamine tugineb senistel kogemustel. Tänavu peeti nimelt

Johannes Aavik

keeles tarbetumaid sõnu: ära, pääl, sees jne., mida tuleks vähendada. . . . et nüüd uues parandatud piibli väljaandes tahetakse läbi viia kaks keelelist halbust: esiteks võtta seniste õigemate ja paremate vormide juure, meelega ääre asemele

Torontos kolmas kursus positiivsete tulemustega. Jumal on meie kirikule annud võimaluse, mille rakendamine vaba rahvakiriku vaimus on Jumala abiga tõotusrikas.

halvemad: juurde, meelde, ärde, millest ilmlik kirjakeel loodetavasti lähemas tulevikus vabaneb, ja teiseks loobuda *ma*-silbist *tu*-lõpuilste eitavate sõnade muutmises: *õnnetumad, jalutumad* — Jumal oma *põhjatumas* helduses... ja kolmandaks vana hää sõna *riided* asemele võtta halb *rõivad* (nagu seda ennustab a. 1935 ilmunud lühendatud väljaanne).” Eesti vaimuliku keele parandamisele sai J.A. ka tegelikult kaasa aidata paguluses teostatud agenda uustrüki puhul (Stockholm 1951). Et J.A. juba varakult oli tunnud tõsist huvi Piibli keele vastu, seda näitab tema põhjalik H. Põllu tõlke arvustus pühendusteoses ”Jumala abiga edasi” 1949: ”Keeleline külg Uue Testamendi uues tõlkes”. Seepärast on loomulik, et J.A. kuulus keelelise nõuandjana ka 1955 moodustatud uue piiblitõlke valmistamise komisjoni. Kui see tõsiasjate teatavaks sai, siis kohati tunti selle ees suurt hirmu ja kunstnik-luuletaja Arno Viha-lemm koguni kuulutas, et ”vana seaduse suured prohvetid... räägivad nüüd kõik kui väikesed Aavikud või kui tänapäeva koolimehed.” (Mana 31 4/1966 lk. 34: ”Hale lugu jah”)

Eitavaid seisukohti on rohkesti ka V. Salo poolt kirjanikele korraldatud ankeedis ”Valitud peatükke Vanast Testamendist” (nn. proovitrükk) ilmumise puhul 1963. Väidetakse imetlevat ”vana ja ilusat keelt”, näiteid aga toomata. Rahulolematust ’moodsa’ keele pärast on avaldatud ka vaimulike poolt, niihästi kodumaal, kus on lubatud teha uus tõlge, kui ka välismaal,

kus näit. J. Aunver leiab (”Eesti Kirik, nr. 9 1963) keele küsimuses, et ”lk. 152 ja 154 seisab sõnavorm ’kelled’ sõnast kes, kelle keda. Kui see mitte trükiviga ei ole, vaid on teadlikult võetud, siis tuleks veelkordselt kaaluda, kas Piibel on õige koht niisuguste uuenduste esitamiseks, mida ei tunne meie õigekeelsuse sõnastikudki.” (kelled, milled — on siiski vähemalt paguluses teiselgi tarvitusele võetud, sest on loogiliselt põhjendatud). Meelte rahunedes ja lähemal vaatlusel kartus J.A. keele ees vist päris õigustatud ei olnud ega ole. Eriüldise keeleuudenduslikke ettepanekuid ta peale ei surunud, arvas ka ise nii mõnigi kord, et kas me sada läbi viia ’julgeme’. Kõik, mis näib *uuena*, on siiski juba ammu tarvitusele võetud ja ametlikult tunnustatud (ÕS). Ei saa ju oma keelt kunstlikult teha palju vaesemaks ja abitumaks kui arenenud Piibli algkeeled, heebrea ja kreeka.

J.A. tundis hästi soome keelt ja võrdles tõlget soome Piibliga, mille najal eestikeelne ongi valmistatud. Tulemus on sõnastus ja kõneviis, mis paremini vastab eestlase väljenduslaadile kui senine harjumuslik keeleline saksapärasus. Et Vana Testamendi tõlge valmis juba algusest peale J.A. ’vaimus’, siis jäi tema tööks peamiselt ”H. Põllu keele” asendamine sobivamate sõnadega Uues Testamendis ja Lauludes. H. Põllul on rida uusi sõnu, aga isemeelse keeletundega valitud, mis tavalise kõne- ja kirjakeeles ei olnud tunnustatud ja piiblikeeles tundusid võõrainana. Teatavasti ei oldud ju rahul näiteks sõnadega: kirkastama (soome

keelest) pro austama, ja elus Jumal, pro elav Jumal. Välja vahetatud on ka: pälvija (teenija), vene (paat), rõivas(riie), võrdum(tähendamissõna) jt. Loomulikuma hääldamise põhjal on saanud uue kuju näit Saamaria — Samaaria, saamarlane — samaarlane, leevit — leviit, Jaakobus — Jakoobus jt. Käesolevas artiklis ei ole muidugi võimalik kogu piiblikeele küsimust põhjalikumalt käsitleda, aga üldjoonena võib kindlasti märkida, et J.A. soovitas just jäämist vana piiblikeele juure selle paremas ja eesti kõnekeelele omasemas mõttes ja kirjaviisis. Tõepoolest on tegemist kompromissiga vana kirjaviisi ja J.A. isikliku kirjaviisi vahel mõnes osas, kus tema kahest võimalikust üht paremaks peab ja eelistab. Seepärast ka vanad piiblikeelsed vormid: juure, ääre, andnud, kannud jne, mis kõneldes on kindlasti kõlavamad kui juurde, andnud jne, millel on nagu ’küür seljas’! Üldiselt on keel saanud ladusamaks ja paremini hääldatavaks, meeles pidades, et algkeeles (heebrea) on ju tegemist kõneldud, õigemini lauldud sõnaga. Uue tõlke sõnavara ei ole pärit J. A. isiklikust varamust. See on tõlkija panus üldiselt tuntud ja tunnustatud sõnadest, laenatud mõnigi kord ka oskussõnastikest ja murdeist. J.A. võrdles aga uut tõlget eriti just prantsuskeelse protestantliku L. Segond’i tõlkega, ja leidis, et viimases on hoopis tänapäevast ja moodsat sõnavara.

See arvustus on ka arusaadav, sest tõestab midagi, millele Piibli puhul tavaliselt ei mõtelda. Vähesed on tulnud mõttele, et selles ’vanas

raamatus’ on tegemist kultuuriga, mis mõneski osas on kõrgem kui tänapäevase lugeja enese oma ja milleni see enam ei jõuagi. Kui Euroopa rahvad alles jooksid mööda metsi loomanahad ümber, oli Lähis-Idas ja Vahemeremal juba arenenud tsivilisatsioon ja kõrge kultuuri: seadusandlus, administratsioon, usukultus ja kirjandus! Et võimalikult täpselt edasi anda selleaegset kultuuritaset ja arenenud keelt, oleks tänapäeval vaja kasutada kõige moodsamaid ja täpsemaid oskussõnastikke. Hoopis võimatu on aga püüe seda nüüd edasi anda mingis keskaegses puudulikus sõnastuses! Eesti oludes on rohkem kui koomiline tahe iga hinna eest kinni pidada ’sakste vana’! Piibli ’vana’ ja ’ilusat’ keelt võib igatüki vabalt nautida vanemaist tõlkeist, ka see, kes selles olevat maailma ei mõistagi puudulike või olematute eelteadmiste tõttu, mida aga vana ja puudulik keel sugugi ei korva. Piibel ei olegi aga ilutsemiseks mõeldud, vaid peab olema usuline ja kiriklik tarberaamat. Briti ja Välismaa Piibiliselt soovib, et uus tõlge, kui tema seda trükib, oleks just tänapäevases, kõigile arusaadavas keeles ja sõnastuses. Ja kirik ei saa rääkida ’kaanini keelt’, vaid nõuab kõnes ja kirjasõnas niisama selget ja sõnarikast keelt mis on omane Piibilile selle algkeeltes.

J.A. võttis oma ülesannet väga tõsiselt ja läbivaadatud tõlkevihi- kuid tagasi andes lisas iga kord ka kirjalikult oma parandused ja ettepanekud (kõik küll ei leidnud alati vastuvõtmist) hästi põhjendatult, mistõttu nüüd on olemas üs-

na mahukas käsikiri, millest jätkuks koguni väikeseks keeleõpikuks ja milles selgesti väljendub tema keeleline maitse ning credo. J.A. kui eesti keele kujundaja ja uuendaja on oma pikal eluajal mitmete tähtpäevade puhul saanud oma keelekorralduslike teenete eest väga tunnustavate sõnade ja hinnangute osaliseks nii kõnes kui kirjas. See sündis iseenesestmõistetavalt ka tema surma puhul 18. märtsil 1973 Stockholmis. Kõigi tema tööde loetelus ei ole aga iialgi nimetatud tema võib-olla ulatuslikumat kõige suuremat tööd, nimelt tema 10-aastast panust 1968 ilmunud eesti uue Piibli saamisloos, milles tema kui keele lõpliku kujundaja ja korrektuuri lugeja teeneid on praegu alles hindamata väärtusega. EELK Piiblikomisjoni esimees, teol. lic. R. Koolmeister oma matusekõnes lahkunule tõstis avalikkuse ette just selle osa tema elutööst.

Piibel 1968 jääb ettenähtavas tulevikus niisuguseks nagu see praegusel kujul on. Aeg mõistab muidugi ka kohut selle üle. Aga suur samm on siiski edasi astunud eesti vaimuliku ja piiblikeele arenmisteel. J.A.-lt eneselt on prohvetlik aforism: "Ainult siis rahvas väärib olemasolu õigust, kui tal on rahvuskultuurilisi väärtusi, millede kadumisest oleks kahju. Tähtsaim rahvuskultuuriline aare on arenenud ja väärtuslik kirjakeel." Peaks küll olema kindel, et tähtsaks rahvuskultuuriliseks aardeks võib nüüd lugeda ka J.A. ustaval hoolitsusel alguse saanud arenenud ja väärtuslikku piiblikeelt. Selles mõttes loodetavasti meenutatakse täna ja tulevikus tänu ja austusega J.A. nime ühenduses just Piibliga 1968! Ka siin "kõnelgu päevad ja aastate rohkus õpetagu tarkust!" (Iiob 32:7)

Endel Kõpp

Otsegu vasar purustab kalju paljuiks kildudeks, nõnda üks lõige Kirjast võib esile tuua palju tähendus.

Talmud, Sanhedrin 34 a

Jumal peidab ennast meie mõistuse eest, aga ilmutab ennast meie südamele.

*

Kui inimesel on kaks veist — üks tugev ja teine nõrk — siis ta paneb ikka tugevama peale. Jumal teeb nõndasamuti õigega.

Midrasch, Genesis rabba 32:3

Richard Koolmeister

"Eesti Kiriku" peatoimetaja

Richard Koolmeister 75. aastane

28. novembril 1980 täitub Eesti Piiblikomitee esimehe, EELK Rootsi praostkonna praosti, kirjastus "Eesti Vaimulik Raamat" juhataja, ajakirja "Eesti Kirik" peatoimetaja, teoloogia litsentsiaadi *Richard Koolmeisteri* elust 75 aastat.

Tema elukroonika sisaldab palju andmeid tegevusest ja saavutustest väga mitmekesisel ja ulatuslikul tööpõllul.

Käesolev tervitussõnavõtt ei taha olla tavaline sünnipäeva ja juubeli kirjutus elulooliste andmete loeteleguga. Richard Kool-

meisteri isik ja tema töötulemused on väärt, et neid iseloomustada laiemas perspektiivis, sest hinnangut tehes kerkib esile ka üldine olukord, milles tema elu ja töö on kulgenud. Vormi asemele astub siisu.

R.K. valis enesele usuteadlase elukutse. Nathan Söderblom ütles oma avaloengus 24.9. 1901 Uppsala usuteaduskonna üliõpilastele järgmist: "Teid kahetsetakse, et teenite arvamuste kohaselt aegunud asja, ristiuse, või vähemalt, mida sel juhul tuleb täpselt eraldada — aegunud kirikut. Kahet-

setakse, et peate panema kirikliku tunnistuse ikke endile kaela. Nüüd, minu härrad, ma võtan sõna, et teid südamest õnnitleda käesoleva õppetöö puhul, millega sooritate usuteaduslikku stuudiumi praegusel ajal oma tulevase elukutse huvides. Ma õnnitlen teid teie stuudiumi puhul siin akadeemias ja teie tuleviku nimel: jätkake stuudiumi kartuseta, et muutute sellega mõnele vastumeelseks. Ma õnnitlen teid, et hakkate läbi käima Aamosega, Hooseaga, Jesajaga, Jeremijaga, Paulusega, Autinusega, Franciskusega, Lutheriga, Pascaliga, Kierkegaardiga. Aga kõrgemal neist kõigist Õpetajaga, Issand Jeesusega, kes meie pilgule kasvab seda suuremaks, mida lähemale me temale jõuame, ja keda teie, ise vabaks tehtud sellega, et olete seotud tema ikkega, peate näitama oma vendadele. Ärge otsige võimu või parteid, vaid hingede päästmist. Ah, ärge sulgege endid mingisse isikute või mõtete ringi, vaid tahtke mõista inimesi ja püüdke õppida, alati veerida mõningaid uusi kirjatahti elu õppetöös. Saagu teist kõigi teenrid, aga mitte kellegi orjad, mitte orjad mõnele üksikule, mitte orjad mõnele klassile. Issand süüdaku püha tuli teie südames ja hoidku seda!”

Prof. Harald Riesenfeld kirjutab "Svensk Teologisk Kvartalskrift" 1/1975: "Kui ma olin üliõpilane 30- ja 40-dail aastail, siis üteldi mõnigi kord, et usuteaduse kandidaadi eksamit võib vaadelda kui enim üldharidust andvat eksamit meie ülikoolides. See oli kindlasti tõsi. Küsimus on ainult,

missugust väärtust antakse üldharidusele. Ja kas akadeemilise eksami eesmärgiks on anda seda. Igal juhul õpetati või vähemalt eksamineeriti tulevase õpetajaid ja kooliõpetajaid kahes fakulteedis.”

Eesti "Akadeemiliste Usuteadlaste Seltsi" 10-da aastapäeva puhul 1931 ilmunud mälestusraamatukeses esitab prof. Johan Kõpp mõtteid: "Ristiusk ei ole ikkagi ainult õpetus või peamiselt õpetus, vaid tegelik ülespidamine ja Jumalasse ning maailmasse suhtumine vastavalt uuendatud meelsusele. Kus aga puudub seesugune usu vili, sääl on tõsine põhjus asetada küsimusmärk usu olemasolule üldse. Ja on kindel, et usutunnet ja rahvuslikku elementi ei saa teineteisest eraldada. On ju usuilmaski viimaks tegemist rahvahinge kõige sügavamaga, omasema alaga, nagu see on üksiku isikugi juures. Sellepärast on tõsiseks usuelu arenemiseks oluliselt tarvilik arvestada rahva hingelist omapärasust, nagu see väljendub eriti rahvustundes; siis saab paratamatuks vabanemine võõraist mõjudest ja tegelik väljajõudmine oma usulise elu vormidele. Leida sisemist sünteisi üldinimliku ristiusu ja eesti rahva hingeilma vahel ning anda usuelule Eestis väliseltki kuju, mis vastab rahva hinge põhilaadile — see on ülesanne, mis väärib eesti usuteadlaste tõsist tähelepanu.”

Kõiki neid tsiteeritud mõtteid võib pidada R.K. hariduse ja isiksuse kujunemise aluseks. Lisaks Tartu ülikoolile on ta saanud hea koollituse Uppsalas prof. A. Friedrichseni juhatusel litsentsiaadi tööd tehes ("Selbstverleugnung und

Nachfolge. Eine historische Studie über Matt. 16,24" 1950). Pilk avardus veelgi rohkem nägema olulist ja sisu. Teadusemehe karjäär võõrsil ei olnud aga mõeldavgi. Oma rahvakild seda ametit ei kannu. Ja kes võõraist vajabki teistes tingimustes elu kogenud eesti usuteadlase õpetust? Teaduslik töö on siiski võimaluste piirides kogu aeg jätkunud, rõhuga kodumaa kirikulool, eriti Piibli, aganda, katekismuse jt. küsimusi käsitledes, mis on annud rohkesti artikleid, kui iganes on olnud võimalus nende avaldamiseks.

Ülikooli lõpetamise (1935) ja ordinatsiooni (1936) järele oli R. K.-le (nagu ka kogu meie rahvale) vähe armuaega antud, mis raskete ja saatuslike aegade tulles veelgi enam põhjustas, et ametikohad ja tööalad kodumaal said olla üksnes improviiseeritud ja ajutised. Paratamatult on R.K. elutöö pidanud toimuma paguluses.

Oludest tingituna sai R.K. elukohaks tööstuslinn Västerås. Kulges seal temagi tee haridusele vastavamale tööle läbi tehase hallide. Seejärel sündis tegevus peamiselt õpetajana gümnaasiumis. Väike oli eestlaste grupp, kes linnas oli tööd leidnud. Väikesed ja hajuvil ka need grupid, kes moodustasid EELK Põhja-Rootsi piirkonna. Reisid koguduste ja pihtkondade vahel olid aeganõudvad ja mitte alati kerged teostada kutsetöö kõrval. Suuremad eestlaste kaskused on seetõttu vähe võinud osa saada sellest, mis R.K.-l kiriklikus ja teaduslikus tegevuses oleks olnud anda. Oleme pidanud leppima tema kirjutiste lugemisega ajakirjan-

duse piiratud veergudelt. Aga kodumaa kirikuloost teame, et Västeråsis on varemgi eestlastele antud usulist ja vaimset juhatust ja õpetust, kiriklikke ja hariduslikke impulsse ja ergutust.

Teenistus koolis nõudis tööedukust pidevalt uue ja huvitava aine pakkumist õpilastele. Sellepärast on R.K. ette võtnud reise paikadesse, mis eriti usuõpetuse seisukohalt on olulised. Ta on saanud käia apostel Pauluse jälgedes, kaasa tuues kirjutisi ja ülesvõtteid, mis olid vajalikud ainese elustamiseks ja piltlikuks tegemiseks. Piibli sünnimaadelt on ta ise ja tema tütar jäädvustanud palju isikupäraselt nähtud ja tuntu motiive. Kogu Euroopa haridus ja kultuur põhjeneb ju antiikaja saavutustele, kreeka staatilisele mõtteviisile ja loogikale. Kui sellele lisandub veel heebrea dünaamiline elukäsitlus, siis avardub vaatleja ja mõtleja silmapiir veelgi rohkem. Meie hariduse ja kultuuri algallikate vahendamisel on R.K.-l tänuväärseid teened. Temal on suured teadmised, aga väikesed võimalused nähtut ja loetut ka eestlastele edasi anda. Ainult piiratud ajalehe ruum. Sirvides väljalõigete kogu temalt aastate jooksul ajalehtedes (peamiselt küll "Eesti Päevalehes") ilmunud artikleist, ilmneb uuesti tema huvide mitmekülgsus ja võime neid sõnades kokku võtta. Selles töös on ta õppinud ja arenenud, et alati olla värske ja eluline.

R.K. on rida aastaid olnud ajakirja "Laste Sõber" väljaandja ja toimetaja. Kuivõrd see harva ilmuv ajakiri suudab täita oma ülesannet, on teadmata, aga selle olemasolu tõstatab eesti kiriku vahest

kõige põletavama ja valusama küsimuse: järelkasv. Ajakiri kui nüüsguine aga annab tunnistust heast maitsest, kindlast stiilitundest ja aine valiku mitmekesidusest. Head ülesvõtted aitavad palju kaasa huvitavaks tegemisel.

Alates 1975 on R.K. kirjastus "Eesti Vaimulik Raamat" juhatajaks. See on sündinud küll nü. üheteistkümnendal tunnil, mil meie pagulaskond otsegu voogudes purunev jäätükk üha väiksemaks jääb ja ühes sellega pind, kuhu vaimulikke raamatuid saaks paigutada.

Alates 1976 on R.K. "Eesti Kiriku" peatoimetajaks. Iga ajakiri nõuab teadlikku ja sihikindlat toimetamist, et oma ilmumist õigustada. On ilma pikematagi selge et ajakirja sisu ja välimuseski on nüüd olnud muudatusi. Hinnang jääb muidugi lugejate hooleks. Oleks tõsiselt kahju ja asendamatu kaotus, kui tervis ei lubaks toimetamist jätkata.

Kui selle kõigele lisada veel R. K. tegevus kiriklikul alal — õpetajaametis kõrval EELK Rootsi praostkonna praost alates 1955 (25 a.!), konsistoriumi assessor jne, siis on olnud tööd ja tulemustegi külluses ja kuhjaga!

R.K.-le jääb aga suurima teene- na aukoht eesti kirikus kui Piibli uuesti tõlkimise mõtte algataja paguluses. Tänu sellele, et tema oma mõttele ustavaks jäi, püsis oma 'stoilse rahu', sai see mõte lõppeks ka teoks. Oli ju julget optimismi, mis antud oludes ei olnud põhjendatud. Aga usk ju liigutab mägesid! pidime kasutama võimalust. Viimast ja kordumatut võimalust. Muidugi oli väga suuri rasku-

si, aga oli ka seniolematuid võimalusi endid kiiresti varustada vajaliku materjaliga, raamatute ja ajakirjadega, saime hankida kõik olemasolevad ja arvesse tulevad Piiblid oma ettevõttele eeskujuks. Pärast Teist maailmasõda pääsis ju Vana Testamendi teadus paisu tagant otse kevadisena tulvaveena! Seesugune suur ja ulatuslik töö aga vajab kindlat keskpunkti, võimelist organiseerijat ja koordineerijat. R.K. on suurte teadmistega ja koolitatud ning arenenud mõtteviisiga. Seetõttu võis komisjoni töö kulgeda sujuvalt, iialgi ei esinenud lahkarvamisi, küll aga võidi üksteist oma erialaste teadmistega rikastada. R.K. panust mõistis hästi Briti ja Välismaa Piibliselts ja valis tema "an Honorary Life Member of the Society". Seda tunnustust ülemaailmselt ja kõige vanemalt organisatsioonilt (asut. a. 1804) tuleb pidada võrdseks audoktorikraadiga, koguni kõrgemaks, sest viimast saadi sageli juhuslikult siis, kui oldi oma ülikooli esindaja teise ülikooli juubelil. Piibliseltsi juhid teadsid paremini kui meie ise, mda see töö nõuab ja tähendab, eriti võimaluste juures, mida väikesel rahvakillul on võimalik luua.

R.K. kuulub kahtlematult eesti usuteadlaste ja kirikuõpetajate vaimse osa esiritta. Tema on olnud ja on üks neist, kellel on midagi ka teistele anda. Eesti kirik vajab neid, kes on nagu prohvetid 'oma jalgade peal', kui Jehoova neid käsib.

Richard Koolmeister! Honoris tui causa ad te venimus. Ita fac, ut semper fecisti! Summa laude dignus!

Endel Kõpp

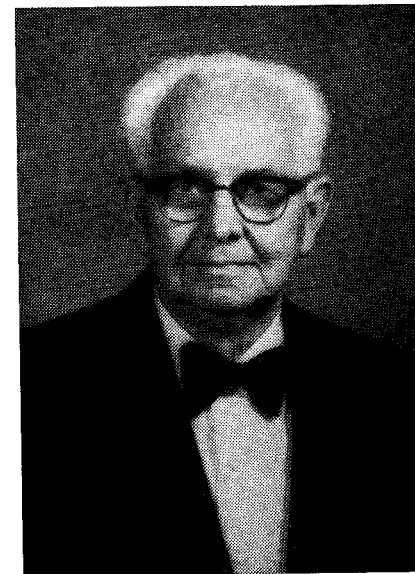
Karl Tammar 80. aastane

Karl Tammar sündis 13. mail 1900 Kõnnu vallas, Kadrina kihelkonnas, Virumaal. Juubilar kasvas üles Järvamaal, Lehtse vallas, kus vanemad omasid talu. Õppis Tapa linnakoolis ja aletes 1917 Tapa progümnaasiumis. Seal siirdus ta 1918 vabatahtlikult Eesti Vabandussõtta.

Sõja lõppedes määrati K. Tammar Sõjaväe Tehnikakooli, kus õppis kuni novembrikuuni 1920, mil Sõjavägede Ülemjuhataja päevakä-suga avanes võimalus koolist lah-kuda lõpetamata ja saada ajapi-kendust hariduse jätkamiseks. Need, kellel sõjaväes aeg oli välja-teenitud, võisid minna reservi.

Seejärel täiendas ta keskharidust Tallinna Tehnika Ülikoolis, mis jäi lõpetamata majandusliku olu-korra tõttu. Siis oli ametnikuks riigiasutustes, teenis Tallinna Linna-valitsuse juures Vastastikku Vas-tutavate Ametnike Ühingu liikmena, Pikalaenu Pangas ja prokurist-kassapidajana Tallina Krediitpan-gas kuni 1941. a., mil kommunistid selle likvideerisid kui rah-vusliku asutuse. Jätkas tööd ette-võttes 'Eesti Elekter' kuni kodu-maalt lahkumiseni 1944.

Tõsise isamaalasena oli K. Tammar Kaitseliidu liige selle asutamisest kuni lõpuni. Ta laulis noorteühing 'Tungla' kooris ja Estoonia Muu-sika Osakonna (EMO) kooris selle liikmena ja ühtlasi oli koori juha-tuses kuni 1939. Ta kuulub korp. Leola liikmeskonda. Saksamaa põ-genike laagris oli Eesti Rahvusko-mitee kassapidaja kuni emigreeru-

Karl Tammar

miseni USA-sse septembris 1949. Uues maailmas rajas juubilar oma kodu Kaliforniasse, kus igapäeva-se töö kõrval on aktiivselt osa võt-nud kiriku tegevusest kui ka eesti ühiskonna elust. Teda valiti San Francisco Eesti Seltsi esimeheks 1976/77. Ta on olnud S.F. Segakoori liige tänini. Eriti tuleb aga märkida juubilari tegevust EELK San Francisco koguduses, kus ta on olnud palju aastaid aktiivseks ja ustavaks nõukogu ja juhatuse esimeheks. Samal ajal on ta Usu-teadusliku Instituudi õpilane. Eesti kogudus ja ühiskond Põhja-Kalifornias tänab Karl Tammarit tema rõhuga kaastöö eest.

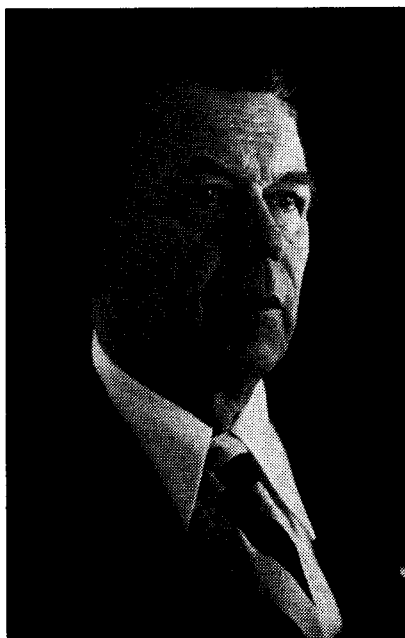
Psalm 121.

Karl Lipping

Eduard Kuuskne 75. aastane

Toronto Evangeeliumi Luteri usu Peetri koguduse nõukoguliige Eduard Kuuskne pühitses juuli lõpul oma 75 aasta juubelit. Eduard Kuuskne on samas koguduses selle asutamisest peale, 1948 agaralt kaasa töötanud. On kuulunud juhatusse abiesimehena, toimkondade korraldajana ja aastaid revisjoni komisjonis. Ainsa nõukoguliikmena on ta kuulunud kõikidesse nõukogudesse tänapäevani. Olnud valitud täiskogu poolt koguduse esindajaks ESTO-80 Kirikukongressil ja Kanada Praostkonna saadikuks Rootsis. E.K. on olnud koguduse esindajaks korduvatel kohapealsetel organisatsioonide kokkutulekutel. Eesti Rahvusnõukogu Valimiste Peakomitee abiesimees ja peakomitee liige.

Juubilar E. Kuuskne on sündinud 30. juulil 1905 (sel ajal Kuuskmann) E. Vilde romaanis "Kui Anija mehed Tallinnas käisid" kuulsaks saanud Anija vallas edumeelse taluperemehe pojana. Õpinud kohalikus vallakoolis ja kodukoolis, kui õpetaja tallu võeti. Lõpetas gümnaasiumi Tallinnas a. 1926. Kohustuslikus kaitseväe teenistuses oli Tallinnas. Lõpetas Sõjakooli aspirantide kursused ning ülendati lipnikuks. Oli Kaitseliidu rühmaülem ja nõuetavate katsete sooritamisel ülendati n.-leitnandiks. Lõpetas Politseikooli kõrgeima klassi. Töötanud pikemat aega mitmel juhtival ametkohal korra ja julgeoleku teenistuses. Rasketel aegadel oli põllutööliseks. Olukordade stabiliseerudes oli Sisedirek-

Eduard Kuuskne

tooriumis vanem-inispektoriks ja osakonna juhatajaks. Lahkus kodumaalt sakslaste okupatsiooni ajal 1943 Soome ja sealt põgenikuna Rootsi. Oli kaasmaalaste suurel põgenemisajal Fridorpi ja Tynningö laagreis juhtival tegev põgenike abistamisel. Töötas Rootsis arhiivitööl ja Kuninglikus postiametis. Saabus Kanadasse augustis 1948 ja asus elama Torontosse, kus agaralt asus tegevusse seltskondlikul alal. Koondas ja juhtis oma akadeemiliste sõprade koondiva asutamist korp. Sakalas, kus oli aastaid esimees ja juhatuseliige. Leidis teenistuse Canadian Indust-

Kas üheksakümmend üheksa või üks

ELMAR KUNINGAS

Usuteadusliku Instituudi õpilane EELK Chicago Esimesest kogudusest

Lk. 15:1—10.

Variseride ja kirjatundjate kriitiline suhtumine Jeesusesse, põhjusel, et Ta käis läbi ja segunes inimestega, keda peeti patusteks ja väljaspool seltskonda olevaiks, on kandunud sajandite jooksul ka kristliku kiriku mõttemaailma.

Miks pöörata tähelepanu inimestele, kes on oma eluga alla käinud? Miks suhelda nendega?

Kirikule on palju kasulikumu tuua kirikusse 'paremad inimesed' ühiskonnast, kui otsida 'kadunud lambaid' ja neid usule tuua. Üks õige ja hea kristlane nii kui nii ei lasku tasemele, et ta otsiks läbikäimist põhjalainud inimestega. Ta suhtleb ainult seltskondlikult tunnustatud eliidiga.

Jeesuse vastus sellele kriitilisele suhtumisele leidub Tema kahes tähendamissõnas: "Kes teie seast, kui tal on sada lammast, ja ühe

neist kaotab, ei jäta neid üheksakümmend üheksa kõrbe ja lähe kadunule järele, kuni ta tema leiab?"

"Või kui ühel naisel on kümme drahmaraha ja ta kaotab ühe drahma, eks ta süüta küünla ja pühi koda ja otsi hoolega, kuni ta tema leiab?"

Nendes tähendamissõnadest kõigepealt peegeldub tolleaegse Palestiina vaesus. Üksainus lammas oli majapidamisele suure väärtusega, samuti muretses perenaine väiksemagi rahamüüdi kaotamise üle.

Tänapäeva ühiskonnale ei ütle need probleemid palju. Enamik inimesi ei kasvata lambaid, nii ei kujuta nad ette, mida tähendab ühe kaotus. Tänapäeva keskpärane perenaine unustab varsti kaotatud 5-e või 10-sendise ja kui ta leiabki selle, ei lähe ta seda naabritele kuulutama.

rial Limited eksploatatsiooni osakonnas kus töötas kuni puhkepalgale minekuni 1970. Rootsis abiellus koloratuur sopranina tuntud Ellen Tanseriga, millisest abielust on sündinud tütar Katrin ja poeg Enn Allan. Tütar lõpetas muusika teaduskonna magistri kraadiga ja on abielus sama teaduskonnaga magister Erik Veskiaga New Yorgis. Poeg Enn lõpetas muusika teaduskonna Texase ülikoolis USA-s ja valmistab ette viimast aastat York ülikoolis advokaadi kutsele.

Ed. Kuuskne kuulub aktiivse liikmena Toronto Eesti Seltsi, Eesti Sihtkapitali, Juristide ühingusse, Endiste politseiametnike ühingusse, Kanada ohvitseride kogusse, Tartu Collegisse ja korp. Sakala vil.-kogusse.

Soovin tublile eestlasele ja väsimatule töömehele palju õnne ja rohket Jumala õnnistust arvukate sõprade ja kaastöötajate nimel

Richard Koolmeister

Et saavutada efekti, me peaks kohandama tähendussõna oleviku kuulajale — lugejale järgnevas: Kes teie seast, kui üks teie lastest ei tule õhtul koju ja on kadunud, ei teata sellest politseile, ei jäta teised lapsed koju ja ei organiseeri otsimist. Ja kui laps on leitud, kas ta ei rõõmusta siis kõigi teistega, et kadunu on leitud?

Intensiivsus, millega vanem otsib oma kadunud last, illustreerib mõtet, mida Jeesus on tahtnud selle tähendamissõnaga esile tuua. Ta näitab, et Jumal on mures iga patuse hinge üle. See on Jumala armastus mis sunnib tegutsema, et tuua patust tagasi karja juurde ja Jumal on esimene, kes tunneb rõõmu, kui see on sündinud.

Kogu Uus Testament rõhutab Jumala aktiivsust: saatmises, otsimises, tulemises, andmises, palumises. See kõik on keskendatud Jeesuse kuulutusse, kes vastab tähendamissõnadega oma vastase kriitikale.

See kõik aga jäi variseridele ja kirjaandjatele arusaamatuks. Nad ei suutnud mõista, miks Jumal tundis nii suurt muret selle allakäinud, seltskonnast väljatõugatud elemendi üle. Ettekujutus, et vanem tunneks rõõmu oma vargast, joodikust või prostituudist lapse kojutulekust, oli neile võõras. Võõras oli ka neile, et Jeesus käis läbi nendega ja isegi sõi nendega koos. Need olid ju ühiskonna järtised, kes väärtsid vaid Jumala õiglase kohut. Laskem neid ise, oma algatusel, ilma, et neid keegi otsiks, päästa endid olukorrast, millesse nad oma süü läbi on langenud. Tundku nad siis ise rõõmu

endi päästmisest. Miks peab üks õige jooksmata patuse järele ja tooma ta välja õiglase Jumala kohtu alt?

Siinkohal tuleb märkida, et variseride ja kirjatundjate mõõdu järele kuuluvad patuste kategooriasse peale nähtava kuritegeliku elemendi veel suur osa rahvast, kellele ei saanud ette heita ebamoraalsust otseselt, nagu tõllnerid, karjased, eesliajajad, nahaparkurid, kaubitsejad ja ka põlluharijad. Need ei olnud väga huvitatud käskude täpsest täitmisest ja olid lohakad templi maksude tasumises.

Usulise juhtkonna ja preesterkonna poolt olid nende ametite pidajad loetud alamasse klassi kuuluvaks ja ei tulnud kõne allagi, et keegi neist võis saavutada templi personali soosingu. Millisele kohale näiteks võinuks panna sünaagoogi nõukogus ühe eesliajaja või käsikaubitseja ja millist rõõmu võis taevast tunda nende usule tulekust?

Kui Jeesus suhtles selliste seltskonnast väljaheidetutega, oli see Tema jaoks, keda mõnel pool kutsuti õpetajaks, üheks miinuseks, sest ükski usuline autoriteet, vanade kommete kohaselt, ei tohtinud nendega seltskondlikult läbi käia. Mis eriti häiris varisere ja kirjatundjaid oli Jeesuse spetsiifiline moodus otsida patuseid ja langeduid. Olnuks säääl mõni teine, kaudne tee mis võimaldanuks neid karja juurde tuua ja siiski säilitada tseremoniaalne pühadus, nad ehk oleks nõustunud. Kuid karjane, kes jättis maha üheksakümendüheksa, et leida ühte ja kui

ta oli leidnud, tõstis ta oma õlale ja tõi tagasi karja juurde, oli midagi ennekuulmatut. See nõudis patusega isiklikku kontakti, minnes tema järele isegi kuristikku, et teda leida.

Isiklik kontakt oli just see, millega Jeesus opereeris. Ta ei suunanud oma kuulutust mitte niipalju üldsusele, kui indiviidile. Ta kutsus neid nimeliselt, nagu Ta ütles tõllnerile, kes oli roninud viigipuu otsa, et rahvamurrus Jeesust paremini näha: "Sakkeus, tule usinasti maha, sest täna ma pean jääma sinu kotta."

Kuid me oleme eksiteel, kui me piirdume kadunud lamba otsingul ainult eelpoolkirjeldatud alama klassi territooriumiga. Patt, millega tähendamissõna tegeleb on lahusolek Jumalast ja neid 'kadunud lambaid' võib leida igas ühiskonna kihis. Kuigi tähendamissõna ei määritle täpselt, milles see 'kaduyuses' olek seisab, on see loomulik ja endastmõistetav, et see on usust ja Jumalast eemaldumine ja patu sees elamine.

Me läheneme nüüd tähendamissõna juhtmõttele. Kuigi on rõhutatud jumalikkude initsiatiivi, tähelepanu on siiski koondatud taevalikule rõõmule ühe patuse üle, kes on pöördunud: "Rõõmutsege ühes minuga, sest ma leidsin oma lamba, kes oli kadunud!" "Rõõmut-

sege ühes minuga, sest ma olen leidnud drahma raha, mille ma kaotasin!" "Sest see mu poeg oli surnud ja on ellu virgunud, ta oli kadunud ja on leitud. Ja nemad hakkasid rõõmutsema."

Sellised rõõmu hõisked täidavad kogu Luuka ev 15. peatükki.

"Ma ütlen teile, nõnda on taevast ühest patusest, kes meelt parandab, enam rõõmu kui üheksakümne üheksast õigest, kes meelega parandust ei vaja."

Rõõm tuleb sellest, et kadunut on otsitud armastusega. Patune kuulub Jumalale, nagu lammas kuulub karjasele ja drahma raha naisele. Nende kadumine ei tähenda omaniku omandiõiguse lakkamist.

Ei karjane ega naine ei loobunud omandist, vaid alustasid hoolsat otsingut. Patune võib hülgata Jumala, kuid Jumal ei hülgata patust.

"Ent kus patt on suurenenud seal on ka arm saanud ülirohkeks." (Ro 5:20)

Kokkuvõttes võib öelda, et Jeesus oma õpetusega tõi maailma ennetundmatu idee, et patust, s.o. kadunut tuleb otsida, mitte leinata. Kristlik kiriku kohuseks on mitte ainult rõõmu tunda pöördunuist, vaid ka teisi patuseid otsida ja neid karja juurde tuua.

Tänapäeva levinenud moraalilageduse ja kuritegelikkuse ajastul on kadunud palju ja otsijaid vähe.

Vaimulik kõne

Vancouveris 22. apr. 1979

LEMBIT PÜTSEP

Tänase laie teenistuse kõne aluseks on lause, mis ütleb järgmist: "Himustage otsekui vastsündinud lapsed vaimset täispiima." (1 Pe. 2:2)

See on väga huvitav lause, mis räägib meile vaimsest täispiimast. See on väga laialdane mõte ja ka kõike haarav ütetus. Vaimse täispiima all võime mõista nii mõndagi ainet või ideed, aga praegusel juhul, mõistame selle all teadmiste omandamist.

Teadmiste omandamisest võime lugeda Salomoni Õpetussõnades, õige mitmes kohas. Näiteks 1:5, üteldakse, et "Kes on tark, see võtab kuulda ja võtab enam õpetust." Või siis jälle 1:7, kus üteldakse, et "Jumalakartus on kõige tarkuse aluseks."

Kuid meil ei tarvitsegi oma otsimistega nii kaugemale minevikku minna, et põhjendust leida, sest me leiame seda kõike palves kui ütleme: "Meie igapäevane leib anna meile tänapäev." Me mäletame veel selgelt — võibolla oma leeritundidelt või jutlustest — selgust, mida Jeesus mõtles siin 'leiva' all. Nii teame, et sõna 'leib' ei tähenda mitte toitu, vaid selle sõna mõiste on hoopis laiem ja selle alla kuuluvad ka näiteks riietus, töökoht, kodu, sissetulek, haridus ehk igakülgne teadmiste omandamine.

Vaatame ligemalt teadmiste omandamist ja ühenduses sellega küsimet, millist piima peaksime küll

jooma, et kasvada vaimselt ning areneda igakülgseks.

Elame eneste arvates väga kriitisel aatomiajastul ja näeme eneste ümber ainult hädaohtu. Meid kohutab vahest mõte, et millega küll kõik see võib kord lõppeda? Elame eneste arvates ka poliitiliselt ja ühiskondlikult väga ebastabiilsel ajajärgul. Nii arvame meie. Kuid kas ei ole niimoodi arvanud iga meis eelnev põlvkond? Kas see küsimus ei ole mitte suhteline? Sest igal põlvkonnal on olnud midagi uut, on olnud midagi millega tuleb harjuda, kohaneda ja — eelkõige midagi, mida tuleb hästi tundma õppida s.t. tuleb omandada uusi teadmisi.

Kui läheme näiteks kaugesse minevikku, ja mõtleme sellele, milline võis küll olla arvamine esimesest rattast kui see võeti tarvitusele? Kas ehk arvati ka, et ega see õige asi olla ei saa, sest kui sarnane taltsutamatu asi veerema hakkab, kuidas saab seda siis valitseda ja pidurdada? Või kui mõtleme sellele, et esimene paadipuri võeti Egiptuses tarvitusele ca 3000 a. e.Kr. Kui palju hõlpsamaks ja ka kiiremaks läks siis veetransport! Kuid, kui palju enesekindlust ja teadmisi nõudis purje kasutamine, sest anti ju sellega end loodusjõudude kätte! Või kui mõtleme sellele, millist arusaamade ümberhindamist nõudis teadmine, et maakera ei olegi maailma keskpunkt, vaid oleme ainult üks tähtsusetu

ja üks väiksemaid taevakehi mis tiirleb ümber päikese. Milline võis olla küll reaktsioon sellele, kui avastati uus-maailm ja ümbermaa reisud tõestasid, et maakera ikka tõesti on ümmargune? Kui palju uusi teadmisi sai kättesaadavamaks trükikunsti avastamise tõttu? Teame ka seda, kuidas eesti rahvas kauges minevikus ihkas vaimset täispiima ja kuidas ta selle õiguse enesele kätte võitles.

Nii võime päris julgelt ütelda seda, et igal meist vanemal põlvkonnal on tulnud omandada uusi teadmisi ja seda peame tegema ka meie. Eks ütelnud ju Salomongi, et "... võta kuulda, ja võta enam õpetust."

Meie praegune ajastu areneb väga kiiresti ja sellepärast peavad meie teadmised olema ka väga mitmesugused ja nii mõnigi kord tuleb neid ajakohastada.

Näiteks 30-40 a. tagasi, mis on umbes üks põlvkond, siis räägiti jagamatust aatomist ja kuidas nendest moodustusid molekulid. Rääkisime alles hiljuti, et valguskiir on paindumatu ja ta läbib maailmaruumi sirgjooneliselt. Rääkisime samuti seda, et kõige lühem tee kahe punkti vahel on sirgjoon. Nüüd räägime aga vähem molekulide koosseisust. Räägime hoopis sellest, kuidas aatomeid purustada või kokku liita nii, et selle kaudu vabaneks energia. Meie räägime aatomi üksikosadest: elektroonidest, protoonidest, neutroonidest ja positroonidest. Ma räägime isotoopidest — mis on samuti aatomid, kuid hoopis teiste omadustega aatomid.

Hiljuti tõstati uuesti Albert Ein-

steini teooria, et valguskiired painduvad tugevate gravitatsiooni väljade mõjul. Samuti nagu seegi teooria, et materia painutab maailmaruumi ja selletõttu on vahest kõige lühem tee kumer ja mitte sirge. Nii näeme, et iga uus avastus toob enesega kaasa uusi ideid ja annab meile uusi teadmisi. On huviav märkida seda et, ühenduses eeltooduga, on jälle päevakorda kerkinud teaduse ja kiriku vahekord. Palju on vaieldud ja kirjutatud nende kahe teaduse — loodusteaduse ja teoloogilise teaduse — vastuoludest. See on ka täiesti arusaadav, kui meenutame seda, et nende mõlemate lähtekoht on erinev: teaduse põhiprintsiibiks on vaatlus ja katsete varal teooria tõestamine, kuna aga teoloogia aluseks on Jumala Sõna. Kuid vaatamata sellele, on nii mõnigi kord ühine tee leitud, nagu näiteks, maakera tiirlemine ümber päikese, millest kuulsime eespool.

Teise näitena võiksime vaadata maailma tekkimise küsimust mille üle on vaieldud kaua aega ja kus nüüd nii mõnedki teadlased toetavad seda mis on üteldud Piiblis. Teadus on selle küsimusega palju tegelenud ja nüüd lõpuks on tulnud järeldusele, ühe teooria kaudu — vähemalt, paljude teise seas, et maailm on ikka tõepoolest loodud ja et ta ei ole mitte konstantne igavene muutumatus, nagu arvati varem. Sellele järeldusele tuldi vaatluste ja väga mitmesuguste mõõtmiste kaudu. Samuti nõustatakse loomise järjestikuga nii, nagu sellest kirjutab Piibel, s.t. et alguses lõi Jumal taeva, ja siis maa. Samuti nõustub teadus sellega, et inimene loodi alles hiljem, et ta

kõikide teiste elavate olevuste üle maapeal valitseks.

Ühes hiljutises 'Newsweki' numbris oli maailma ruum ligema vaatluse all. See artikkel oli tegelikult pühendatud Albert Einsteinini 100 a. sünni tähistamiseks ja sellepärast vaatles mainitud artikkel ligemalt selle sajandi kõige tuntuma teadlase saavutusi. Seda just sellepärast, et eeltoodud maailma loomise tulemusele tuldi Albert Einsteinini teooriate tõttu. Üheks Einarsaamise tõigaks oli fakt, et ta uskus raudkindlalt seda, et aatomi ja teiste ainete algosade liikumist, samuti ka maailmaruumis olevate taevakehade liikumist, valitsevad kindlad seadused. Ja veel enam, ta rõhutas criti, et nendel seadustel ei ole midagi tegemist juhusega. Võiks vaid nimetada siinkohal seda, et ateistid katuvad seletada kõikisugu asju juhusega. Kas Einstein uskus Jumalasse, ei ole teada, kuid ta on nii mõnigi kord kasutanud piiblikke ütelsi. Kui mõtleme sellele, et kõik teaduse harud teenivad nii ühel kui teisel viisil ühiskonda — ja ma usun, et see on Jumala tahtmine — siis tuleme küll järeldusele, et meie kohus on neid teadmisi ja oskusi omandada. Aga, kuna me tahame ka seda, et meis valitseks sisemine selgus ja rahu, et "Jumalasona on kõige tarkuse aluseks" — selleks ei ole ainult teaduse andidest küllalt ja sellepärast peame jooma ka Jumalavaimu täispiima. Ja selleks on meie kõige paremaks õpetajaks Piiblis — Jeesus. Kuidas keegi vaatab Jeesusele, on võibolla igauhe juures erinev. Faktiks aga jääb see, et Jeesuse

elu ja surm, ning tema õpetused, on mõjutanud ajaloo käiku rohkem kui keegi teine kes on elanud. Küsime: Millist Jumala vaimu piima annab meile Jeesus? Lugeses Piiblit leiame, et Jeesus õpetab meid tundma Jumalat. Ta õpetab meile, kes me ise oleme. Ta näitab, mis on elu ja surma tähendus. Ta näitab meile, miks teeme vigu ja ta näitab, kuidas saame kurjusest võitu. Jeesuse õpetus on kodifitseeritud Mäejutluses (Mt. 5). Selle jutluse kaheksas esimeses salmis kajastub üldine kokkuvõte kristlikust õpetusest. Need kaheksa salmi algavad sõnadega: "Õndsad on need..." Aga kõige tähtsamaks palveks on meile Jeesuse õpetus, mis algab sõnadega: "Meie Isa, kes sa oled taevas..." Matteuse evangeeliumi 6. peatükis õpetatakse meid kuidas peame seda palvet tarvitama.

'Meie Isa' palve on kõige paremini tuntud Jeesuse õpetus. Kõik kristlikud kirikud kasutavad seda õpetust ja see oleks sellega nagu ühiseks denominaatoriks kõikide kirikute vahel. Selles palves peegeldub Jeesuse õpetus ja ta teeb seda nii, et sellele ei ole võrdset nii sisu, vormi kui pikkuse poolest ükski teine õpetus. Oma väheste ridadega defineerib see palve Jumala ja inimkonna iseloomu, seletab nende vahelist vahekorda, ütleb mis on universum ja avab meile tee palvele.

Ja nii võimegi ütelda seda, et tõepoolest, oleme nagu lapsed kes janunevad piima järele, et kasvada ja areneda. Selleks peamegi hirmustama vaimset täispiima, peame omandama igakülgeid tead-

Apostliku usutunnistuse tõed meie hingele

RUDOLF KIVIRANNA

Apostlik usutunnistus on niisama vana kui ristikogudus, seega ulatab tema vanus tagasi ligi kaks aastatuhandet. Selle pika aja jooksul on ta kõikidele suurematele kristlikkudele kirikutele olnud mõõduandev kristliku õpetuse alal. Seda usutunnistust nimetatakse apostlikuks, kuna ta võtab kokku kõik selle, mida Jeesuse Kristuse apostlid õpetasid ristiusu tähtsamatest tõdedest ja põhialustest.

Apostlik usutunnistus jaguneb kolme põhiossa:

I osa kõneleb Jumlast kui Loojast;

II osa kõneleb Jumalast kui Lunnastajast Jeesuses Kristuses;

III osa kõneleb Jumalast kui Pühast Vaimust

Sellega on väljendatud, et ristiusu sisuks on õpetus kolmainust Jumalast (triniteedi-õpetus). Mida see tähendab? Kas on kristlikul usul kolm Jumalat, nii nagu seda juudid ja muhameedlased sageli ette heidavad? Muhameedlasi iseloomustab fakt, et nad on väga tõsi-

sed oma usus ja peavad täpselt oma usukommetest kinni. Näiteks, kui neile saabuvad päeval tunnid, mil on ette nähtud, et nad peavad palvetama, siis ükskõik kus nad iganes viibivad sel tunnil — kas trammivagunis, tööl või mujal — peavad nad täpselt kinni palvereeglitest ega häbene neid sugugi. Palvevaip, mida pikkadel retketel alati kaasas kantakse, laotatakse maha, pööratakse Meka poole ja palvetatakse. Muhameedlased ei pane sugugi tähele, kui teised neid sellepärast naeravad või pilkavad. Kui kristlased lähevad nende juurde Kristust kuulutama, ütlevad muhameedlased: "Mis te räägite, teil ei ole ju õiget usku ega ainust Jumalat, vaid teil on kolm Jumalat — Isa, Poeg ja Püha Vaim."

Piiblile põhjenev ristiusk ei õpeta polüteismi, s.t. mitme Jumala austamist. Süvenedes Jumala Sõnasse, selgub meile *esiteks*, et Jumal inimkonnale ja meile on iseenast ilmutanud Loojana ja Isa-

misi. Ja et meis valitseks hinge- rahu ja tasakaal, selleks tuleb juua Jumala selget vaimu piima, tuleb käia Jeesuse õpetuse järele.

Ja lõpuks — U.T. õpetab meile väga lihtsal kuid huvitaval viisil Jumala vaimu mitte suremist. Ta räägib kuidas Jeesus peale ristilöömist nii mitmel korral end ilmutab, siis järsku kadudes, ja siis jälle ilmutades end uuesti, et jälle

kaduda. Ja siis nähti teda hoopis teises kohas. Sellega Jeesus nagu ütles, et "Nüüd te näete mind, ja nüüd te ei näe mind." See õpetus nagu tähendaks seda, et kuigi me ei näe teda, see veel ei tähenda, et ta ei ole siin, et ta ei ole meiega. Tuletame meelee Jeesuse õpetust, kui ta ütles: "Ärge kartke. Mina olen iga päev teie juures maailma lõpuni."

na; seepärast me ütleme usutunnistuses: "Meie usume Jumalasse, Isasse, kõigeväelisse taeva ja maa Loojasse."

Teiseks: Jumal on oma olemuse ja armastuse meile ilmutanud kõige selgemal ja sügavamal kujul Jeesuses Kristuses. Me võime küll looduses tundma õppida Jumalat kui Loojat, Tema majesteetlikku suurust ja vägevust. Selleks on tarvis vaid mõnel selgel õhtul vaadata üles taeva mõõtmatusse kõrgusesse ja näha ning kogeda, kui võimas ja suur ning meie mõistusele tajumatu peab olema Jumal, kes on loonud selle hiigelmõõtmelis universumi.

Kuid Jumala olemuse sügavus tuuakse meile ainulaadsel viisil lähedale eriti siis, kui Jumal astub ise inimkonna ja üksikinimese elu. Ja see on teostunud Tema ainusündinud Pojas Jeesuses Kristuses. Sellepärast me ütlemegi usutunnistuses: "Meie usume Jeesusse Kristusesse."

Kolmandaks: meie usume Pühakirja ja kristliku usu kogemuste põhjal Jumalasse kui *Pühasse Vaimusse*. Püha Vaim on Jumala ja Kristuse Vaim, kes jätkab Jumala sõna ja kristliku kiriku kaudu Kristuse lunastustööd maailmas ja inimeste südames.

Vaatleme nüüd üksikasjaliselt neid kolme mõtteringi, millesse läbi aastatuhandete kristlik kirik on kokku võtnud oma veendumused. Küsimus, mis see on, mis kannab üht maailmavaadet? Mis peab igal maailmavaatel olema, et see püsiks? Kui kristlikul kirikul ei oleks mingit kindlat maailmavaadet, siis oleks ta kahtlemata am-

mugi segunenud mitmesuguste filosoofiliste ja usuliste maailmavaadetega. Ka Kristuse ajal oli Rooma maailmariigis mitmesuguseid usulisi ja mõtteteaduslikke maailmavaateid, mis üksteisega segunesid. Ühest võeti üks osa, teisest teine osa, ja nii kujunesid sega-maailmavaated, millest inimesed püüdsid endale seosmist rahu leida. Ajalugu näitab, et need maailmavaated on kadunud. Ristiusk aga on jäänud püsima.

Kui tänapäeval ümber vaadata, võib näha, et need maailmavaated on tugevad ja ekspansiivsed, millel on oma kindel doktriin ja õpetuslik põhialus, millele midagi ei tohi lisandada ega millest midagi ära võtta. Ka Kommunismil on oma kindel 'usutunnistus'.

Kirikule on sageli ette heidetud, et ta olevat sallimatu ja kitsarinnaline. Aga seda ei saa võrrelda sellega, mida kommunism on teinud ja teeb.

Ajaloolised uurimused on näidanud, et rooma-katoliku kirikukogu inkvisitsioonija ohvrite arv on väike, võrreldes kommunismi ohvrite arvuga üheainsa aasta jooksul. Usutunnistus on kristliku kiriku võitlus- ja võidulipp. Ta on kiriku õpetuslikku ja tegevust ja elu juhtiv ning kandev sümbol. Usutunnistusel on kristlikus kirikus sama koht, mis on näiteks sinimust-valgel lipul kui Eesti vabaduse, ta mineviku, oleviku ja tuleviku sümbolil. On arusaadav, et kristlased suhtuvad usutunnistusse vähimalt samasuguse lugupidamisega ja pieteediga kui rahvad oma lippudesse.

Meie ülesandeks on nüüd vaadel-

da, mida apostlik usutunnistus õpetab tänapäeva kristlastele. Tema eriline väärtus seisneb selles, et ta on lühilausestes kokku võtnud selle, mis on kõige olulisem meie kristlikule usule ja ka meie ajalikule elule ning igavesele õndsusele.

Eesti Ev.-Luteriusu Kirikus tarvitatakse apostlikku usutunnistust koguduste peajumalateenistuste algusliturgias ja ristimise sakramendi juures. Algristikoguduses ei võetud vastu ühtki uut liiget enne, kui ta tundis ja võttis omaks apostliku usutunnistuse. See on kandunud läbi aastatuhandete, ja leerinööri võetakse samuti vastu kristuse koguduse liikmeteks, pärast seda kui nad on käinud leeris, kus neile usutunnistuse mõtte ära seletatakse, et nad võiksid veendunudult tunnista oma õnnistamise päeval: "Mina usun Jumalasse Isasse, kõigeväelisse taeva ja maa Loojasse."

Usutunnistuse I artikkel:

Meie usk Temasse, kes on Looja Usutunnistuse esimeses artiklis üteldakse: "Meie usume *Jumalasse*". Alati on olnud ka neid, kes teisiti ütlevad (ateistid ja agnostikud).

Usuvastatus ja Jumala eitamine ei ole kaugeltki mingi moodne nähtus. Mõnedel inimestel on väärkujutus, nagu oleks usuvastatus tekkinud usu ja teaduse vastuolude põhjal, siis kui teaduse arenemine tegi suuri edusamme. Seda väidet kasutavad usuvastased sageli oma vaidlustes. Aga meie leiame isegi Piiblis märkusi selle kohta, et mõned inimesed ei uskunud Jumalasse. Ühes Vana Tes-

tamendi Psalmis kirjeldatakse inimest, kes ei taha elada Jumala põhimõtete järgi, ja kes seepärast ütleb oma südames: "Ei ole Jumalat!"

Ateistlik, Jumalat salgav mõtteviis ulatub tagasi kaugesse minevikku. Alates inimkonna algusest on olnud inimesi, kes on olnud sügavad usud, ja samas on olnud ka neid, kes oma südames ja elus on eitanud Jumalat.

Millest Jumala eitamine välja kasvab ja mis on selle tagapõhjaks? Mispärast mõned inimesed ütlevad, et nad ei usu Jumalat? Mispärast nad ei taha uskuda Jumalasse? Kas nende mõistus ja mõtlemine või kõrge haridus on neile takistuseks? On olemas silmapaistvaid teadlasi, kes ühtlasi on ka sügavusklikud. Niisiis ei ole inimese haridus, selle puudus või rikkus, seotud sellega, kas inimene on usklik või mitte. Küll aga on üks fakt väga oluline: inimene, kes ei taha elada oma elu Jumala tahtmise järgi või elab Jumala tahtmise vastu, kaldub kõige kergemini Jumala olemasolu eitamisele. Need inimesed mõtlevad: kui Jumalat ega Tema seadusi ei ole olemas, siis tohib ju teha kõike, keegi ei või siis vastutust nõuda inimese elu ja tegevuse üle. Seda mõtteviisi kutsutakse praktiliseks ateismiks, mis seisneb selles, et inimene ei taha elada oma elu Jumala seaduste järgi ja valib olukorrast väljapääsemiseks nn. ateismi-tee.

Usuvastatus on meile psühholoogiliselt kõige lähemal sel perioodil meie elus, kui meie oma elu vales-ti elame. Inimese elus võib tulla

aeg, mil ta Jumalale, usule ja kirikule võraks kipub jääma. Siis küsib inimene: Kas on üldse Jumalat olemas või missugune on Jumal, ja kas Jumal üldse tekitab minuga, võibolla Ta tekitab ainult universumiga, planeetidega, suurte asjadega ega hooli üksiku väikese inimese saatusest?

Kui selline periood inimese ellu tuleb, siis on tähtis kontrollida väga siiralt oma elu, küsides endalt: kus on nüüd mu elus mingi haige koht? Millega ma elan valetsti ja püüan oma tähelepanu ära

juhtida Jumalalt, nii et hakkan endas kandma mõtteid, mis on usuvastasusele väga lähedased?

Meie elu sügavamad, paremad ja viljakamad ajajärgud toovad meid Jumalale lähemale ja annavad meile võimaluse mõista usu suurt õnustusrikast müsteeriumi, mis seisneb selles, et väike inimene usaldab oma elu suure Jumala kätesse. Ta ei taha seda elada tühjal, vaid küsib Jumalalt: ütle mulle, milleks Sa minule minu elu oled andnud?!

(Järgneb)

Oma endist assessorit

LEO ANDERSONI

mälestavad

EELK peapiiskop
ja konsistoorium

»Jehoova on mu paremal pool,
ma ei kõigu!»
Ps. 16:8

»EESTI KIRIK» 1981

Sihtasutus »Eesti Vaimulik Raamat» jätkab EELK häälekandja »Eesti Kiriku» väljaandmist kuus korda aastas.

Ehkki viimase kolme aasta kestel on trüki-, posti- ja kõik muud kulud järjekindlalt tõusnud, ei ole tõstetud tellimishindu ning »Eesti Kirik» on ilmunud juuremaksudega. Nüüd oleme sunnitud korrigeerima 1981. a. hindu.

Uued hinnad on avaldatud käesolevas »Eesti Kirikus» ning 1981. aastal kehtivad tellimishinnad leiduvad »Eesti Kiriku» igas numbris.

Palume koguduste juhatusi saata talitusele »Eesti Kiriku» 1981. aasta tellijate nimekirjad tähestikulises järjekorras täpsete aadressidega võimalikult jaanuarikuul kuid hiljemalt 15. veebruariks 1981. a. koos vastavate tšekkidega või muul teel üle kanda.

Ühtlasi palume, et ka kõik otsetellijad uuendaksid oma »Eesti Kiriku» tellimised 1981. aasta jaanuarikuul.

Tänades »Eesti Kiriku» tellijaid-lugejaid, kaastöölisi ja usulise kirjanduse sõpru ustavuse ja meeldivalt sõbraliku koostöö eest lahkuval aastal soovime kõigile rõõmsaid jõulupühi ja edurikast uut aastat 1981!

»EESTI KIRIKU» toimetuse ja talituse

1980 AASTA UUSI USURAAMATUID

Tingituna pidevalt tõusnud trükkimise ja köitmise kuludest on tekkinud tõsiseid raskusi, et vabas maailmas võiks ilmuda eestikeelset ilukirjandust, teaduslikke ja populaarteaduslikke teoseid ja usuraamatuid. Seepärast on tähtis meie rahvuslikesse kogudustesse koondunud eestlaste kaasabi, et ka edaspidi võiks ilmumist jätkata meie Kiriku häälekandja »Eesti Kirik», samuti ka usulisekstööks vajalikke raamatuid. Meie vajame usukirjandust ajakirja ja raamatute kujul eriti nendele, kes tingituna kõrgest vanadusest või haigustest ei suuda enam tulla oma eesti koguduste jumalateenistustele. Iga koguduse uude eelarvesse tuleks võtta jõukohane summa, millega kogudus saaks tellida ja vanadele-haigetele kinkida usukirjandust. See ei peaks olema ülejõukäiv ühelegi kogudusele. Paljudel kogudustel on olemas aastakümnete jooksul kogunenud tagavarasummasid või ka pärandusi, mida juhatustel on võimalik selleks otstarbeks kasutada.

1980. aastal on esimese eestikeelse usuraamatuna trükist ilmunud

»AUGSBURGI USUTUNNISTUS»

See on tähtis raamat kõikidele teadlikele koguduse liikmeile, eriti aga nendele, kes aitavad kaasa koguduste töös juhatuse- ja nõukogu liikmetena. Ta võiks olla aluseks õppepäevadele, mis korraldatud koguduse nõukogule, koguduse töö vabatahtlikele abilistele ja asjastuhvitatuile. Palun koguduste juhatusi seda raamatut tellida vajalikul arvul levitamiseks ja kinkimiseks. Meie ei tohiks unustada, et me oma usuilste õpetuste ja veendumuste poolest oleme Augsburgi Usutunnistuse Kirik. Ungari vennaskirik nimetab end ka ametlikult Augsburgi Usutunnistuse kirikuks.

Hind \$ 4.50.

EESTI KIRIKU" TELLIMISHINNAD 1981

ilmub kuus korda aastas

Asukohamaa	Val.	Aastas	Poolaastas	Üksiknumber
Skandinaavia	Rkr.	50:—	27:—	10:—
Austraalia	A\$	13:—	7:—	2:50
USA	\$	14:—	7:50	2:75
Kanada	\$	15:—	8:—	3:—
Inglismaa	£	4:50	2:50	0:80
Saksamaa	DM	25:—	13:—	4:75
L-Ameerika	US \$	14:—	7:50	2:75

Lennupostiga

Austraalia	A\$	16:—	9:—	3:—
USA	\$	16:—	9:—	3:—
Kanada	\$	18:—	10:—	3:50
L-Ameerika	US \$	18:—	10:—	3:50

RICHARD KOOLMEISTRI "PÜHA TEE — VIA SACRA"

See on Rootsi praostkonna praosti ja väljapaistva usuteadlase ja tegelikku usutööd teostava hingekarjase elutöö küps vili jutlustekogu näol. Teos on juba ilmunud ja saadetakse tellijatele lähemal päeval ning saab selliselt olla paljudele sobivaks jõulukingiks. Hind \$ 19.—.

Nende ridade kirjutajalt on ilmumisel 100 jutlust sisaldatav usuraamat
"JUMAL ON MEIE ABI"

Ilmumise aeg võiks olla 1981. a. esimesel poolel.

Üldkokkuvõttes võiks ütelda: meie rahva vaenlaste ootus, et eestikeelne kirjandus sureb varsti kommunismi eest pagulusseasunud eestlaste keskel, ei ole läinud ega tohigi minna täide. Me vajame kõikides kogudustes usulise kirjanduse levitajaid ja »Eesti Kiriku» tellimiste vastuvõtjaid. Me vajame ka neid, kes oma testamendi koostamisel mõtleksid eestikeelse usukirjanduse väljaandmisele kas oma koguduse kaudu või EELK kõikide koguduste vajadusi teeniva Eesti Vaimulik Raamat kaudu.

Rudolf Kiviranna

EELK AGENDA, teine muutmata trükk, 310 lk:

a. must/kunsth. köide Rkr. 85:—, US \$ 20:—;

b. iluköites, must või punane kunsth. k. Rkr. 95:—, US \$ 23:—.

Saatekulud: Skandinaavias Rkr. 5:—, mujal US \$ 2:—.

UUS LAULURAAMAT, 875 lk.

must või punane kunsth. köide Rkr. 40:—, mujal US \$ 1:50.

Saatekulud: Skandinaavias Rkr. 4:—, mujal US \$ 1:50.

VÄIKE KATEKISMUS, kolmas täiendatud trükk

Rkr. 5:— või US \$ 1:25 koos saatekuludega.

Tellida oma koguduse õpetaja kaudu või otse kirjastuselt